ÑAPA

Weekendbijlage
van dagblad Amigoe
zaterdag 7 juni 2014

Green Force

Milieubewust tegen de stroom in

Pagina 10 & 11

Inhoud

Voorpagina 1
Inhoud 2
Uitgelicht 3
Gezondheid 4
Dieren 5
Eten & drinken 6 & 7
Literatuur 8 & 9
Green Force 10 & 11
Puzzels 12
Columns 13
Reizen 14
Business 15 t/m 20

Beëindiging publicaties Good Governance

De Amigoe heeft de publicaties van Islelly 'Tilly' Pikerie in de Ñapa onder de noemer 'Good Governance' per direct beëindigd wegens plagiaat.

De meest recente serie over 'De dienende overheid' blijkt (bijna) integraal overgenomen, zonder toestemming en zonder bronvermelding, uit een artikel van Rik Reussing, als universitair docent werkzaam bij de faculteit Management en Bestuur van de Universiteit Twente. Dit artikel verscheen oorspronkelijk in het tijdschrift Bestuurswetenschappen waarvan Reussing ook redactiesecretaris is.

Pikerie doet een promotieonderzoek naar het effect van drie specifieke beleidsinterventies op het gebied van Good Governance en naar de vraag of Good Governance wel in te passen is in de Curaçaose cultuur. De artikelen in de Ñapa publiceerde zij in dat kader sinds september 2013. Eerder publiceerde zij als promovenda in het Antilliaans Dagblad.

RECTIFICATIE

Artikelenserie Dienende Overheid

De inhoud van de artikelenserie over de dienende overheid (zes delen) in de Ñapa, de weekendbijlage van de Amigoe, is grotendeels (zonder bronvermelding) letterlijk overgenomen uit het artikel 'De legitimiteit van de democratische rechtsstaat: inhoudelijk of procedureel?' van de hand van dr. G. H. Reussing (Universiteit Twente, Nederland). Dit artikel verscheen in het tijdschrift Bestuurswetenschappen, jaargang 65, 2011, nr. 5, p. 52-74. De auteur van de artikelenserie (Islelly 'Tilly' Pikerie) biedt hiervoor haar oprechte excuses aan.

Colofon

BLADMANAGER Linda van Eekeres
email: napa@amigoe.com
telefoon: 7672000

EINDREDACTEUR Hans Vaders

VORMGEVING Wendela Ataliede, Linda van Eekeres, Sarah Kuiper, Oscar Vanegas

Voorpaginafoto: Ken Wong

Aan deze Ñapa werkten mee:

Marja Berk, Monique Casimiri, Jeannette van Ditzhuijzen, Odette Doest, Jordi van Heiligenberg, Erik van Kampen, Brede Kristensen, Shakti-Aroena Lakhi, Judice Ledeboer, Anushka Lew Jen Tai, Wouter Mol, Elton Sint Jago, Marcel Truyens, William ten Veen, Bertine Vermeer, May Voges, Mineke de Vries, Miriam de Windt, Ken Wong

Thuis.

Patatje kapsalon

Monique Casimiri

Als je in Nederland komt wonen is het niet onverstandig om een zakformaat woordenboek bij de hand te hebben. Of tegenwoordig kan je ook veel opzoeken op je telefoon. Er worden hier woorden gebruikt die voor menig buitenlander onbegrijpelijk zijn. Het is dan fijn, als je je even kan terugtrekken, in bijvoorbeeld het kleinste kamertje, oftewel de wc, om daar even op zoek te gaan naar het woord, zodat het toch lijkt alsof je alles snapt.

Nog vandaag kwam ik zo'n woord tegen. Hondengezeik. Dit had dus niets te maken met honden die een plas moeten doen. Het betekent dat je elke minuut van de dag iets doet. Een ander woord dat je redelijk snel leert is pokkenweer. Je hoeft maar naar buiten te kijken, vervolgens naar het gezicht van diegene die het woord heeft uitgesproken met de toon die daarbij hoort en het wordt duidelijk dat het niet om een zonnige dag gaat. Klunen is ook een typisch Nederlands woord. Een woord dat je vooral in de winter hoort. Klunen is schaatsen zonder ijs. Een sloot is meestal niet helemaal bevroren, waardoor het schaatsen onderbroken wordt. Met andere woorden, je moet met je schaatsen aan over de zijkant van de sloot lopen, tot je weer bij een stuk sloot komt waar wel goed ijs op ligt. Op de camping kan het voorkomen dat de buurman je waarschuwt voor een sleurhut die eraan komt. Nu moet je eerst opzij gaan als iemand je ergens voor waarschuwt, voordat je dat zakwoordenboekje erbij pakt, want die sleurhut gaat niet opzij. Die wordt voortgetrokken door een auto en heet in net jargon een caravan. Ik wist niet waar ze het over hadden.

Je kan in Nederland ook uit de muur eten. Je bevindt je voor een muur, met daarin allemaal kleine mini-raampjes, met trekhendels. Achter deze raampjes bevinden zich kroketten, frikadellen, bamischijven, en nog meer gefrituurd lekkers dat je eruit kan halen, nadat je een euro of meer hebt betaald. Mijn ervaring is dat deze, na een avondje stappen, om half zeven in de ochtend, nog best smaken.

Niet alleen eten haal je uit de muur. Je kan hier natuurlijk ook pinnen, alleen noemen ze het dan flappen tappen. Denk dus niet dat je een biertje krijgt als iemand het over tappen heeft. De inwoners van Twente noemen ze Tukkers en als je oude kleren draagt, spreekt men veel over je oude kloffie. Een vreemd fenomeen zijn de sauzen over je patat. Heb je mayonaise en pindasaus over je patat, dan noem je dat een patatje oorlog, maar als er over die patat shoarmavlees, kaasplakken, knoflooksaus en soms wat sla over gaat, dan noemen ze dat een patatje kapsalon. En om het helemaal ingewikkeld te maken bestel je in het zuiden geen patat, maar friet.

Als je dat doet ben je een minkukel, en terwijl je het woord snel opzoekt kijken de omstanders je aan. Weer zo iemand van boven de rivieren zie je ze denken.

Uitgelicht.

Kleurrijke loop

Op verschillende plaatsen werden deelnemers van de 5 kilometer lange Curaçao Color Walk afgelopen zondag ondergedompeld in diverse kleuren. De loop begon en eindigde op het Brionplein en voerde door Otrobanda. Elders in de wereld is dit evenement al gehouden, maar op Curaçao was het de eerste keer. De organisatie was in handen van EY Dutch Caribbean (mede in het kader van het 65-jarig bestaan) en JCI Dutch Caribbean. De Color Walk krijgt een vervolg in 2015.

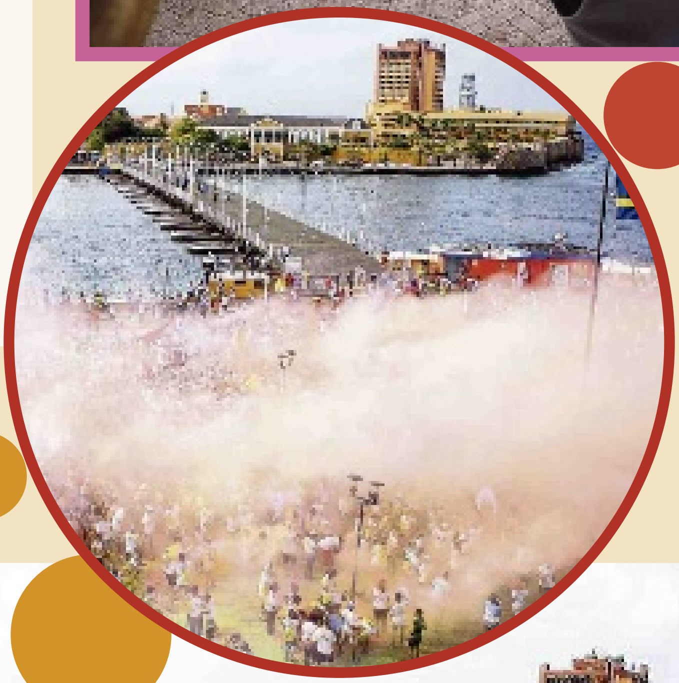

Medisch.

Vragen over... bronchitis/COPD

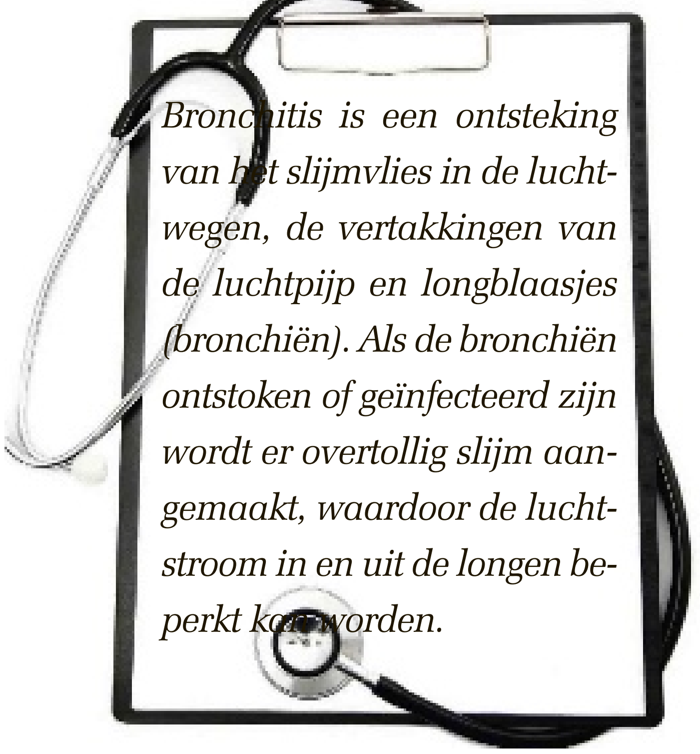

Tekst: **Wouter Mol**

Acute bronchitis is gewoonlijk een kortdurende ziekte die veelal het gevolg is van een zware kou of een virus en wordt gekarakteriseerd door hoesten met slijm (sputum), pijn midden op de borst, soms koorts en een lichte vorm van kortademigheid.
Chronische bronchitis wordt gekenmerkt door de aanwezigheid van een slijmveroorzakende hoest gedurende drie maanden per jaar. Mensen met chronische bronchitis hebben ook in uiteenlopende mate ademhalingsmoeilijkheden. Regelmatig hebben deze mensen infecties of ontstekingen in hun longen die hun ademhalingsmoeilijkheden verergeren. Chronische bronchitis kan gepaard gaan met chronische luchtwegobstructie (luchtwegvernauwing).
Chronische bronchitis kan vaak samenhangen met astma of emfyseem en is daarom vaak lastig te onderscheiden van astma en emfyseem.

Hoe krijg je bronchitis?

Acute bronchitis wordt bijna altijd veroorzaakt doordat er virussen in de luchtwegen komen en daar een infectie (ontsteking) veroorzaken. Het afweersysteem van het lichaam vecht tegen deze virussen, waardoor de zwelling toeneemt en de slijmproductie hoger wordt. In de meeste gevallen veroorzaken dezelfde virussen die verkoudheid veroorzaken ook acute bronchitis. Soms wordt acute bronchitis ook door bacteriën veroorzaakt. Dit gebeurt vooral na een virusinfectie zoals een verkoudheid.
Als de luchtwegen langere (chronisch) tijd geïrriteerd zijn wordt er constant veel slijm geproduceerd; hierdoor wordt het slijmvlies van de bronchiën dikker, krijgt men een prikkelende hoest, kan de luchtdoorstroming worden gehinderd en is er gevaar voor niet te genezen beschadigingen. De bronchiën vormen dan een ideale broedplaats voor infecties.
Roken is meestal de oorzaak van chronische bronchitis. Chronische bronchitis kan ook het gevolg zijn van een reeks aanvallen van acute bronchitis. Acute bronchitis kan overgaan in chronische bronchitis. Andere oorzaken zijn onder meer industriële luchtvervuiling.

Hoe lang duurt bronchitis?

Meestal verdwijnt acute bronchitis binnen enkele dagen tot een week zonder medische tussenkomst. Soms echter duurt de hoest in verband met acute bronchitis een aantal weken of maanden. Dit komt omdat het lang duurt voordat de ontsteking in de longen genezen is.
Chronische bronchitis is een aandoening die steeds erger wordt en waarvoor geen genezing bestaat. De klachten duren in het algemeen maanden achtereen. De klachten kunnen minder worden, maar dan opnieuw terugkomen. De klachten duren langer naarmate de aandoening erger wordt. Geleidelijk aan moet men voortdurend hoesten, wat 's morgens en bij vochtig koud weer erger wordt. Naarmate de chronische bronchitis langer duurt, komen luchtweginfecties steeds vaker voor.

Hoe wordt bronchitis behandeld?

Veel gevallen van acute bronchitis gaan vanzelf over zonder behandeling. Zo nodig kan er behandeld worden met antibiotica.
Chronische bronchitis kan effectiever worden behandeld als het in de vroege stadia van de ziekte wordt vastgesteld. Er bestaat geen genezing tegen chronische bronchitis, maar er zijn verschillende soorten medicijnen die helpen om de ontsteking onder controle te houden en de klachten te verlichten.
De luchtwegverwijders zijn medicijnen die worden voorgeschreven om de spieren van de luchtwegen te ontspannen, waardoor het gemakkelijker wordt om de longen te vullen en te legen. De luchtwegverwijders helpen om de bronchiën te verwijden en het slijm te verwijderen. Deze medicijnen worden gewoonlijk toegediend met een inhalator.

Blijvende klachten en een ernstigere vorm van de ziekte kunnen worden behandeld met ontstekingsremmende medicijnen, corticosteroïden genaamd. Deze worden meestal toegediend met een inhalator.

Wat is COPD?

COPD is een afkorting van de Engelse term 'Chronic Obstructive Pulmonary Disease', dit betekent chronisch obstructieve longziekte (er is dus een aanhoudende obstructie in de longen). Het is een verzamelnaam voor de longaandoeningen, chronische bronchitis en longemfyseem.

Wat is longemfyseem?

Emfyseem is het gevolg van een progressieve beschadiging van de longblaasjes en hun wanden. De longen verliezen hierdoor hun soepelheid (elasticiteit). Bij uitademing wordt niet alle lucht uit de longen verwijderd waardoor er geen optimale ventilatie is.
Emfyseem komt voor bij ernstiger vormen van COPD.

Wat is de oorzaak van COPD?
Ongeveer 9 van de 10 COPD-patiënten zijn rokers of ex-rokers. Daarom kan men het ook rokerslong noemen. Meestal moet men één pakje per dag gedurende 10 jaar roken om COPD te ontwikkelen. Dat verklaart waarom COPD meestal pas na de leeftijd van 45 jaar optreedt.
Niet alle rokers ontwikkelen COPD. Men schat dat ongeveer 20 procent van de rokers gevoelig is en COPD kan krijgen. Ook genetische factoren, infecties, ondervoeding en een laag geboortegewicht spelen een rol.
Naast roken kunnen ook sommige professionele of huishoudelijke producten (bijvoorbeeld oplosmiddelen) aan de basis liggen van COPD.

Dr. W.W. Mol is huisarts te Curaçao

Op de eilanden hebben we endemisch - dus van oudsher voorkomende - kikkertjes. Eigenlijk lijkt de dori - zo heet hij op Curaçao - een kleine pad en is het eigenlijk een Arubaan. Nou ja, op Aruba is hij waarschijnlijk terecht gekomen vanaf het vasteland van Zuid-Amerika.

Kikkers en padden

Het verschil tussen kikkers en padden? Wel, dat is minder simpel dan men dacht. Vroeger was het zo dat per definitie een pad een ruwe huid zou hebben en een kikker een gladde huid. Padden zouden lopen, kikkers zouden springen. Padden zouden hun eieren in een lange rij leggen, kikkers in een hoopje kikkerdril.

Dus zou je denken een dori dus een pad is die - inderdaad - aan kikkerdril doet... hmm... en die springt in plaats van loopt en... Dus zo zie je maar dat de praktische scheidslijn tussen pad en kikker niet zo gemakkelijk ligt, maar gezien het feit dat de dori de meeste features heeft van een pad maar zich voor de rest gedraagt als een kikker en ze geen ontwikkeld orgaan van Bidder (functie van dit orgaan niet precies bekend. Zou een rol spelen bij de verdediging) hebben, is het dus toch een kikker.
De Engelse naam van de dori, in het Latijn de Pleuroderma brachyops, is de four eyed frog.

Het orgaan van Bidder is een orgaantje dat zowel pad als kikker hebben, maar alleen bij de pad ontwikkeld is.
Na zijn migratie uit Zuid-Amerika kwam de Pleuroderma brachyops, oftewel de dori, alleen voor op Aruba. In het jaar van de eerste import van de auto op Curaçao, kwam ook de dori op Curaçao terecht. Ik zie al voor me hoe zo'n kikkertje zich verstopt had in een auto, maar eerlijk gezegd is het denk ik toeval dat ze beide in 1910 hun intrede deden op ons eiland. In 1928 werd de dori gespot op Bonaire.

De achterkant van deze kikker is heel apart. Hij heeft namelijk twee nepogen die als hij gevaar ziet op kunnen zwellen. Het zijn namelijk geen ogen maar twee gifkliertjes. Gelukkig niet heel erg potent gif. Ik leef namelijk nog. Als kind vingen we ze graag. Hele wedstrijden wie de meeste kikkers had verzameld. Er zaten soms echt heel grote exemplaren tussen. We moesten ze altijd weer loslaten van mijn ouders, best jammer want dan moesten we de volgende dag weer flink wat moeite doen om ze weer te pakken te krijgen. Het is op zich een heel mooi beestje. Soort van legergroen met donkere vlekken en op beide flanken een knalrode vlek. Ze kunnen zich ook helemaal opblazen. Vonden we geweldig, ik dan. Mijn broers hielden zich meer met computers bezig.

Als het regende dan waren ze in staat om in no time de hele plas voor het huis te vullen met kikkerdril. Binnen een dag hadden we dan allemaal kikkervisjes, die zich uit de weg maakten als de auto door de plas reed, soms op tijd, soms niet op tijd. Wat een drama was het als de zon dan zijn werk deed en de plas in een oogwenk opdroogde. Samen met mijn buurjongens en broers hebben we nog vele dori's gered door ze dan over te hevelen naar de watertonnen rond het huis. Wat op zich oké was, want dan zaten er ook geen muggenlarven meer in het opgevangen water.

Misschien is dat de ondergang van de dori, dat nu meer kinderen achter de tv en computer zitten dan vroeger. Dus zullen er ook minder dori-reddingsacties zijn.
De eerlijkheid gebiedt me te melden dat ze ook uitstekende testpiloten waren voor de parachutes die we dan loslieten vanuit de top van de tamarindeboom. Met een beetje pech werd dan vervolgens de 'testpiloot' opgegeten door een bijdehante kip. Die waren ook niet gevoelig voor hun gif. Nu zou ik dat natuurlijk niet meer doen, maar ja, als kind.
Ze kwamen meestal tevoorschijn als mijn moeder de planten water gaf, 's middags. Dat was nog voor de tijd van de dripsystemen. Toen planten nog vaak zo'n krans van aarde er omheen hadden, en dan werd die krans gevuld met water. Ze zaten ook heel vaak onder stenen, tussen de struiken. Tegen de avond worden ze actiever, overdag liggen ze meestal te slapen. Dat is ook veel handiger, want als je als pad overdag rondloopt word je veel gemakkelijker opgegeten door vogels en slangen.
De enige waarschuwing die ik kreeg was dat ik hun plas niet in mijn ogen mocht krijgen... En dat ik mijn handen vaak moest wassen. Very common sense en goed advies, want ook padden hebben weleens ziektes bij zich. En wat we dachten, die plas was was dus waarschijnlijk gif uit hun kliertjes, die ze raar maar waar afscheidden als we ze weer eens vingen. Was dat ook de enige waarschuwing die nodig was. Maar als mijn zoon nu zou bedenken dat hij kikkers ging vangen dan zou ik nu zeggen, voorzichtig, raak ze niet meteen aan, behalve dan de dori, ja, ja. De dori wel. Die redt hij regelmatig uit het zwembad, maar die andere liever niet. Welke andere? Nou de importkikkers en padden. De Cubaanse boomkikker bijvoorbeeld. Of als we op Aruba zouden zijn, de bufo marinus. Best lastig, al die nieuwe eilandbewoners eigenlijk. We waren eens een onschuldig eiland qua flora en fauna.
De Cubaanse boomkikker is een van de vele diersoorten die echt pas sinds kort zijn intrede heeft gedaan, maar die gaat als een speer. Hij heeft weinig natuurlijke vijanden hier. En anders dan de lionfish is het niet echt een smakelijke intruder om te doden en op te eten als mens. De meeste exotische kikkers en padden komen op de eilanden via de import van zand en bijvoorbeeld planten. Het zou fijn zijn als daar een betere controle op zou zijn. De impact op de ecologie van een eiland kan vrij ver gaan.
De een vindt het heerlijk tropisch dat gekwaak en gefluit 's avonds, de ander kan zich er gruwelijk aan ergeren.

Persoonlijke voorkeur is geen gegronde reden om een dier als een pest te zien, maar wat dan wel? Ik denk dat de impact op de ecologie, de flora en fauna, de belangrijkste factor is. Betere controle bij de import van planten, bomen en aarde is ook heel belangrijk! En hoe gemakkelijk of leuk het ook lijkt. We zijn een eiland dus wees aub voorzichtig met het meenemen van leuke plantjes vanuit de vakantie in een ander tropisch oord. Zelfs vanuit onze buureilanden! Een verstopt reptiel in een geïmporteerde plantenpot maakt meer stuk dan je lief is. Zo ook de dori, hoewel die oorspronkelijk import was, zijn die er al heel lang. Maar wel steeds minder, danzij de influx van de andere importreptielen. Helaas.

Argentinië, wijnland met passie

Deze week beginnen we langzaam aan met het beschrijven van wijnlanden die we kunnen tegenkomen op het WK 2014 Voetbal in Brazilië dat vanaf 12 juni aanstaande begint. We beginnen met warmbloedig Argentinië.

Tekst: **Erik van Kampen**

In de 16e eeuw introduceerden Spaanse veroveraars, met de aanplant van de Criolla grande, de wijnbouw in Argentinië. Deze kwalitatief uiterst matige druif is verwant aan de Pais in Chili en de Mission in Mexico en Californië. De grote doorbraak in de wijngeschiedenis kwam eind 19e eeuw, toen er tijdens de aanleg van de spoorlijn van Buenos Aires naar Mendoza veel kolonisten uit Italië, Duitsland, Engeland, Frankrijk en Spanje naar Argentinië trokken. Zij brachten tal van interessante druivenrassen, zoals de Franse druivenrassen Malbec, Cabernet Sauvignon, Merlot en Chardonnay mee naar hun nieuwe vaderland. De ontwikkeling van de wijnbouw ging echter gebukt onder de politieke en economische malaise in een groot deel van de 20e eeuw. Argentinië werd geïsoleerd van de rest van de wereld en de wijnindustrie was op zichzelf aangewezen. De hoge binnenlandse wijnconsumptie, in 1970 dronken de Argentijnen 94 liter wijn per jaar en de vaste wisselkoers van de peso voor de Amerikaanse dollar - het was voor de bodega's winstgevender om hun wijnen in Buenos Aires (in dollars) te verkopen dan ze te exporteren - zorgde ervoor dat de wijnbouw zich voornamelijk op de thuismarkt oriënteerde en bulkwijnen werden geproduceerd. Bovendien hield de onbekendheid met Argentijnse wijnen de prijs laag in het buitenland.

De kwaliteit van de Argentijnse wijnen kreeg een nieuwe impuls toen er na 1989 een veranderende democratische economie kwam. De consument ging minder wijn drinken, in 2004 dronken de Argentijnen 29 liter wijn per jaar, maar ze eisten wel een betere kwaliteit. Bovendien zorgde de teruglopende consumptie in eigen land ervoor dat producenten zich gedwongen zagen zich meer op export toe te gaan leggen. De kwaliteit van hun wijnen moest verbeterd worden om te kunnen concurreren op internationale markten. Dit in combinatie met grote buitenlandse investeringen en 'know how' zorgde voor een ware revolutie. Hypermoderne bodega's produceren nu wijn van grote klasse.

Klimaat

De wijngaarden van Argentinië liggen vooral in het westen van het land, aan de voet van het Andesgebergte. Het droge en zonnige klimaat is daar zeer geschikt voor wijnbouw. Door de weinige regenval, 150 tot 400 mm per jaar, is irrigatie noodzakelijk. Het smeltwater uit de Andes zorgt voor een probleemloze irrigatie. In combinatie met vrij rijke bodems leidt dit tot een tamelijk hoge opbrengst. De hoogte van de ligging van de wijngaarden varieert tussen de 400 en 2000 meter. Deze hoge ligging zorgt voor een lage luchtvochtigheid, waardoor er minder kans is op ziekten. Bovendien worden extreem hoge temperaturen vermeden en zijn de nachten koel, wat belangrijk is voor de ontwikkeling van aroma's en zuren in de druif.

Wijngebieden

De 1179 wijngaarden van Argentinië beslaan een oppervlakte van 210.000 hectaren (gemiddeld 178 ha). Waarvan slechts 126 van deze wijngaarden, met 17.000 hectaren, hun producten naar de Europese Unie exporteren.

Mendoza is verreweg het belangrijkste Argentijnse wijngebied. In deze provincie is het district Luján de Cuyo een koploper op het gebied van kwaliteit. Andere belangrijke Argentijnse wijnbouwgebieden, ten noorden van Mendoza gelegen, zijn San Juan, La Rioja en Salta. Ook ten zuiden van Mendoza wordt sinds kort in de koele regio's Neuquén en Rio Grande succesvol wijnbouw bedreven.

Maar Argentinië kent veel meer, in het buitenland nog nauwelijks bekende, wijnbouwgebieden, met elk zijn eigen specifieke bodem, druiven en kwaliteitswijnen. Zoals de Valle de Cafayate met zijn mooie rode Torrontés-wijnen, de Valle de Tulum met prachtige rode Bonarda-wijnen en de provincie Entre Rios.

Druivenrassen

De aanplant van druivenrassen in Argentinië is voor een niet-Europees wijnland verrassend gevarieerd. Het meest geteeld zijn druivenrassen voor rode wijn, met als meest karakteristieke de Malbec. Hoewel de Malbec van Franse afkomst is, is hij als de 'nationale' Argentijnse druif te beschouwen. De Malbec geeft karaktervolle wijnen die heel goed kunnen rijpen. Een andere specialiteit is de, van origine Piemontese, Bonarda. Verder kom je de Spaanse Tempranillo tegen, de Cabernet Sauvignon, Merlot, Syrah en de Pinot Noir.
De aromatische Torrontés is het visitekaartje van de Argentijnse witte druivenrassen, waarvan de wijn wel wat aan (droge) muskaat doet denken. Andere variëteiten zijn onder meer Chardonnay, Sauvignon Blanc, Sémillon en Viognier.

Vanaf volgende week gaan we onze tegenstanders op het Wereldkampioenschap Voetbal nader bekijken, te beginnen met Spanje natuurlijk, de eerste tegenstander van het Nederlands elftal op 13 juni en daarna Australië en als laatste Chili. Een mooi moment om deze wijnlanden nog eens nader te bekijken, misschien met hier en daar een link naar de voetbalwereld. Want voetbal en wijn, daar raken we nooit over uitgepraat toch?

À Votre Santé

Erik van Kampen is sommelier bij Licores Maduro.

WIJNADVIES

Verzorgd door de wijnspecialisten van Licores Maduro

Trivento Mixtus, Chardonnay -Torrontès

Druivensoort: **Chardonnay en Torrontès**
Streek: **Mendoza, Argentinië**
Kleur: **Goudgeel met groene zweem**
Geur: **Citroenzuurtjes**
Smaak: **Aromatische citrusvruchten en steenfruit**

De Torrontès-druif is zo'n beetje de Argentijnse nationale witte druif geworden, ondanks dat hij oorspronkelijk uit Spanje komt. Zeker in Argentinië, vanwege de hoge ligging van de wijngaarden aldaar, worden er zeer aromatische, frisse wijnen van gemaakt met hoge zuren. De Chardonnay-druif die in deze blend zit, zorgt voor wat tegenwicht.
In het glas licht goudgeel met een groene zweem. In de neus voornamelijk citrus, na flink walsen ook steenfruit. Mooi mondgevoel, zacht met voldoende zuren, klein tinteltje om de tong. Het steenfruit, perzik, abrikoos, komt goed in de smaak terug. Evenals de heerlijke citrustonen. Een wijn met een goed doordrinkkarakter.

Wij serveren er een venkelsalade bij op smaak gebracht met partjes sinaasappel en kummel, daarop rauw gemarineerde maatjesharing uit het zuur met een sjalotje erbij, warm getoast zuurdesembrood ingesmeerd met een zwarte olijventapenade.

Santé!
Erik van Kampen, sommelier.

LICORES MADURO

Deze wijn is verkrijgbaar bij The Store Licores Maduro en uw favoriete supermarkt!

Food for thought.

Kinderen krijgen ongemerkt veel suiker binnen

Voedingswaarde voor 4 koekjes:

Voedingsstoffen	Hoeveelheid	% DAHVolwass	% DAH Kids
Calorieën/ kJoules	314 / 1319	16%	16%
Natrium	53 mg	3%	3%
Eiwitten	3 g	3%	3%
Kalk	26 mg	4%	4%
Vetten	21 g	31%	28%
IJzer	1 mg	7%	13%
Verzadigde vetten	11 g	55%	55%
Vitamine A	195 mcg	24%	28%
Cholesterol	67 mg	24%	24%
Vitamine B1	0.04 mg	4%	5%
Koolhydraten	29 g	12%	11%
Vitamine B2	0.08 mg	6%	8%
Voedingsvezels	1 g	5%	5%
Vitamine C	0	0	0

De percentages zijn berekend op basis van 2000 calorieën (8400 Kjoules) per dag, voor een gezonde volwassene en voor gezonde kinderen van 7-10 jaar.

Wat is koken met kinderen zonder koekjes bakken? Als het de voeding van kinderen betreft, zijn koekjes en zoetigheid onderwerpen die zeker aan de orde moeten komen. We (volwassenen) tracteren, onderhandelen, dreigen én belonen met koekjes en zoetigheid. Zijn we goed bezig? Ik denk van niet.

Tekst: **Miriam de Windt**

Met dit recept zal koekjes en suikergebruik onder de loep worden genomen. Noem koekjes en niemand zal aan gezonde voedingsstoffen denken. De analyse geeft dit ook aan. Vetten en verzadigde vetten zijn erg hoog. Uiteraard door de boter.
Hierdoor is ook de calorische waarde hoog: 4 chocoladechip koekjes leveren u of uw kinderen 16 procent van de energie voor een hele dag. Vrij fors, gezien dat er verder weinig goede voedingsstoffen geleverd worden. Behalve ijzer (vooral kids) en vitamine A. Vitamine A is ook voornamelijk afkomstig van de boter.
Het ijzer wordt voornamelijk geleverd door de eieren en de chocola. 100 Gram pure cacao bevat 15 procent ijzer.
Door de vetten in de koekjes hebben ze een hoge verzadigingswaarde. Ze stillen de honger, maar u en uw kinderen krijgen alleen wat ijzer en vitamine A.
De meeste koekjes bevatten nog minder voedingsstoffen dan dit recept. Het moet niet zo zijn dat kinderen noch volwassenen koekjes tussendoor eten om de honger te stillen. Tussendoortjes moeten ook gezond zijn en een wezenlijke bijdrage leveren aan uw dagelijkse behoefte aan voedingsstoffen.
Een koekje, in dit geval een chocladechip koekje, dient te blijven voor de lekkere trek.
Dit deeg voor de chocaldechip koekjes is een soort sprits. Er zijn andere soorten deeg met minder vet en minder suiker. Bovendien kunt u de bloem vervangen door volkoren- of bruin speltmeel en de chocoladechips van pure chocola.
Koekjes horen erbij, ze zijn niet weg te denken. Maar het is verstandig te letten op de soort koekjes, de hoeveelheid en het tijdstip om koekjes te geven.

Miriam de Windt is diëtiste en natural nutritionist.
T 889-1788
C 520-6932
E mdewindt@scarlet.an.

Een kind dat ontbijt met bijvoorbeeld ontbijtgranen of een boterham met zoetigheid, 's ochtends om 10 uur een koekje met een sapje of gezoete yoghurtdrank krijgt en 's middags weer een (witte) boterham met zoetigheid en een zoet drankje, krijgt dus eigenlijk vooral suikers binnen en weinig tot geen verzadigende voedingsmiddelen met een hoge voedingswaarde.
Gevolg is dat je aan het eind van de dag de juf of meester op kunt vegen omdat hij of zij 30 stuiterende kinderen de middag door heeft moeten helpen en het kind thuis óf voor de tv gaat hangen omdat het zo moe is, of alleen maar blijft zeuren. Dit komt door een te lage bloedsuikerspiegel. En dan laten we het gegeven dat kinderen steeds dikker worden en steeds jonger voedingsgerelateerde ziektes krijgen nog buiten beschouwing. Een te lage bloedsuikerspiegel kan voorkomen door teveel geraffineerde suikers te eten. Gevolgen hiervan zijn: niet kunnen concentreren, moe, suf en duf zijn, slaperig. In erge gevallen zelfs misselijkheid, hoofdpijn, koud zweten, trillerig… een echte hypo dus, zonder dat u of uw kind diabetes heeft. De slogan: 'suiker voor de energie' klopt van geen kant. Chronische hypoglycemie komt vaker voor dan wij denken en het wordt niet onderkend.
Ouders zijn druk en hebben geen tijd om iets klaar te maken 's ochtends. Hup, 1 of 2 pakjes drinken in de tassen, voorverpakt koekje erbij, (bruine) boterham in de broodtrommel en klaar. Elke dag weer. Gemakkelijk voor u, saai en ongezond voor de kinderen.
Wat kunt u doen om deze cirkel te doorbreken?
Stop ook wat rauwkost in de lunchtrommel.
Samen suikervrije koekjes bakken of koekjes met meer natuurlijke ingrediënten.
Als uw kinderen wat groter zijn, afspraken maken over wat ze van hun zakgeld mogen kopen.
Gezonde traktaties maken voor verjaardagen.
Gezonde hapjes maken bij verjaardagen of feestjes thuis.
U zult zien dat niet alleen de kinderen dat leuk vinden maar ook de ouders zullen dit waarderen.
Deze aflevering betekent de afsluiting van Koken met Kinderen. Ik hoop dat u er veel tips aan hebt overgehouden. Ook dat u veel informatie hebt gekregen om in de praktijk te brengen of om verder uit te zoeken.

Veel kookplezier samen met uw kinderen!

Kook mee met May.

Chocoladechip koekjes

Ingrediënten:
1 cup ongezouten roomboter, kamertemperatuur
1 cup suiker
1/2 cup lichte bruine basterdsuiker
2 eieren
1 theelepel vanilla
2 cups tarwebloem
1 theelepel baksoda
1/2 theelepel zout
1 1/2 cup chocolade-chips
1 cup gehakte walnoten

Bereidingswijze:
De boter en de suikers in 2 minuten luchtig kloppen.
De eieren en vanilla toevoegen, verder kloppen.
De baksoda en het zout in de bloem zeven, goed mengen.
Het bloemmengsel door het botermengsel roeren tot alles juist gemengd is.
De chips en noten erdoor roeren. Afdekken en minstens 2 uur in de koelkast koud laten worden.
De oven 15 minuten voorverwarmen tot 375 graden Fahrenheit.
De ovenrekken op 1/3 van boven en van onderen plaatsen.
Deeg uit de koelkast nemen en zachter laten worden.
Schep volle eetlepels van het deeg op de 'niet ingevette' bakplaten, 7,5 cm van elkaar. 9 à 11 Minuten bakken in de voorverwarmde oven. Halverwege de baktijd de bakplaten verwisselen (van boven naar beneden en van achter naar voren).
De koekjes moeten goudbruin zijn aan de randen en niet langer vochtig van boven.
1 à 2 Minuten laten opstijven en overhevelen naar een rooster om helemaal af te koelen.
In een goed sluitende trommel bewaren.
Voor ongeveer 50 koekjes.

Eet smakelijk,
May

As Flies to Whatless Boys

Uitzonderlijke roman

De titel alleen al: As Flies to Whatless Boys. Inderdaad een ingenieus geschreven en zeer lezenswaardig boek. Internationaal geniet Robert Antoni grote belangstelling. Kijk maar op internet. Iemand noemt hem de 'Joyce of the Caribbean'. Een ander meent er de voetsporen van Marquez in te herkennen. Weer een ander spreekt van Joyce en Marquez samen in een Caribisch jasje gestoken. Als klap op de vuurpijl ontving hij onlangs de Bocas-literatuurprijs. Dat is niet niks.

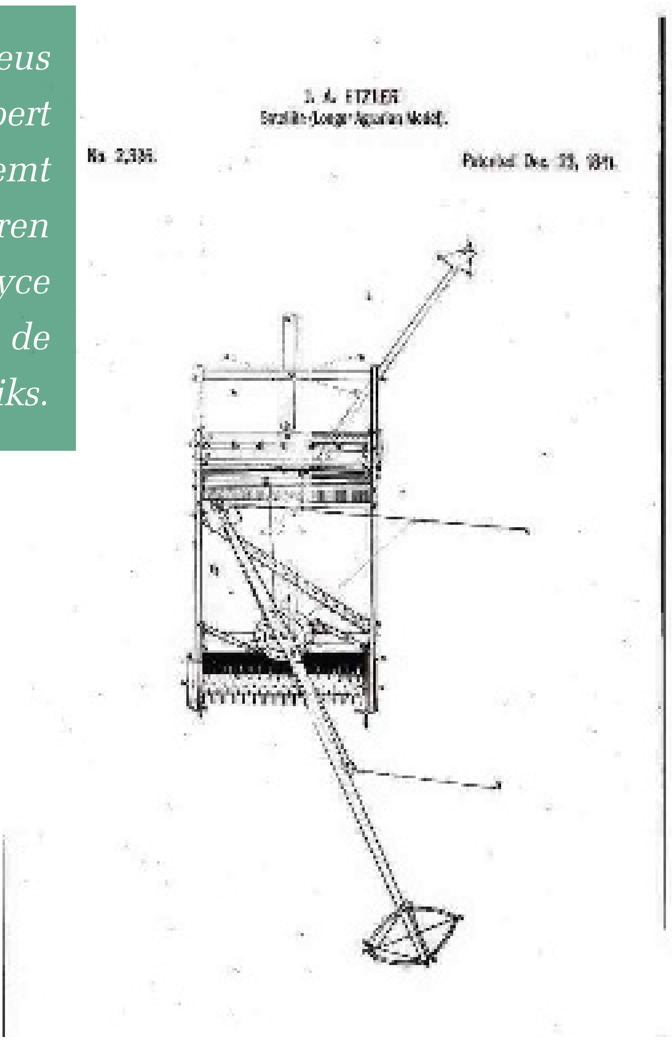

De website whatlessboys.com ondersteunt het boek. Op de site zijn onder meer de patenten te vinden van de uitvinder in het boek. Zo ook van de landbouwmachine Satellite.

Tekst: **Brede Kristensen**

Overeenkomstig de stijl waarin As Flies to Whatless Boys geschreven is, zou ik eigenlijk hebben moeten schrijven 'das nie niks'. Maar op de stijl kom ik aanstonds terug. Eerst het verhaal, dat wil zeggen het op het eerste gezicht dominante verhaal, want dat is vervlochten met andere verhalen tot een postmoderne gelaagde collage. Aan het einde is niet helemaal duidelijk welk verhaal de boventoon voert. Overigens werd Antoni in 1991 bekend om zijn bekroonde debuut Divina Trace waarin de hoofdpersoon naar de kern van een verhaal zoekt dat hem in vele Caribische dialecten wordt verteld. Daarna nog enkele werken en nu deze grote roman.

Hoofdpersoon in het ogenschijnlijk dominante verhaal is een mannelijke fantast, een zekere uit Duitsland afkomstige John Etzler, uitvinder van beroep. In 1833 publiceerde hij 'The Paradise within the Reach of all Men, without Labor, by Powers of Nature and Machinery: An Address to all intelligent men'. De belichaming van zowel de moderne ingenieur als de moderne politicus. Dubieuze nieuwigheden worden met zoveel belofte en overtuiging aangeprezen dat mensen zich met een bijkans gerust hart in hun armen werpen.

Etzlers automatische machine draagt de naam Satellite. Deze zal ons voorgoed verlossen, jazeker, van alle lichamelijk vermoeiende arbeid in de landbouw. De Satellite moet je zien als de tweede grote stap in de evolutie van de mensheid na de uitvinding van het wiel lang geleden, zo houden Etzler en zijn handlanger Conrad Stollmeyer hun verbaasde gehoor in Engeland voor. Dat spreekt aan. Wie zou het paradijs niet wensen?

De Tropical Emigration Society wordt opgericht, om met deze Satellite een project voor de nieuwe mensheid op te zetten, ergens in het oerwoud van Trinidad. Enthousiaste volgelingen investeren in de maatschappij, alhoewel er na een eerste bizar verlopende test van de machine in Engeland ook afhakers zijn. De sfeer doet denken aan Jong Holland (1881) van Marcellus Emants waarin een imaginaire Amerikaanse onderneming veel goedgelovige Hollandse investeerders aantrekt, of aan Newconomy van Maurice de Hond dat al bij de start tekenen van een zeepbel vertoonde. Berooid hadden de naar rijkdom hunkerende investeerders een tijdje later het nakijken. Of nog recenter aan de Reforma-beweging van Gerrit Schotte, een politieke hoopballon. Onder de zon is weinig nieuws te bespeuren. Het verhaal van Etzler is evengoed het verhaal van de gemiddeld begerige mens in tijden van optimistisch modernisme, waarin de 'sky the limit' lijkt. Enfin, een flink gezelschap zet onder leiding van Etzler halverwege de 19e eeuw scheep naar Trinidad in verwachting van een nieuw en paradijselijk leven.

Het verhaal van de overtocht wordt beeldend verteld door de inmiddels bejaarde Willy Tucker, die als jongen van 15 met zijn ouders indertijd mee onderweg was. Als eenvoudige handwerklieden reisden ze 3e klasse. Willy vertelt zijn avontuur aan zijn kinderen en zijn kinderen vertellen het aan hun kinderen. Van moederszijde blijkt Willy de betovergrootvader van Robert Antoni te zijn. Vandaar. Deze Willy wordt tijdens de overtocht smoorverliefd op Marguerite, een deftig meisje aan boord. En zij op hem. Zij reist 1e klasse, met familieleden die in de maatschappij hun geld belegd hebben. Etzlers socialistische paradijs blijft vooralsnog een theoretische toekomst, maar Willy en Marguerite doorbreken op natuurlijke wijze de muren die de klassen streng gescheiden houden. Dat is tenminste iets. Marguerite kan niet spreken. Hun romance tijdens de lange overtocht, vormt het tweede verhaal. Ze is stom, maar ze is ook slim. Ze heeft in de gaten dat al dat geklets over die Satellite en het toekomstige paradijs weinig om het lijf heeft. Waarom spreken we eigenlijk? Om onszelf moed in te kletsen? Vaak krabbelt ze verstandige zinnetjes op papier. Ze heeft geen fiducie in de Satellite en vraagt zich af of niemand heeft gedacht aan het simpele natuurverschijnsel dat 'weerstand' genoemd wordt. 'Wacht even', waarschuwt papa Tucker, 'het enige echt belangrijke is, da' w'ergens in kunnen geloven'. Desalniettemin, weerstand is er volop. Dat wordt duidelijk. Vooral wanneer ze de 'wide Sargasso Sea' moeten oversteken en het doel naderbij komt. De schaduw van Jean Rhys is voelbaar.

Eenmaal aangekomen in Trinidad blijkt het aangekochte terrein aan de baai Chaguabarriga, ver weg in het bergachtige oerwoud, moerassig te zijn. Daartegen is de Satellite niet opgewassen. De bomen worden niet automatisch gerooid, laat staan dat de plantjes automatisch worden geplant en verzorgd. Voordat de machine haar werk kan doen zinkt ze weg in het moeras. Dan komen de regens met de muggen en de mensen sterven aan gele koorts. Uiteraard wisten Etzler en zijn naaste handlanger Stollmeyer, niet gehinderd door enig verantwoordelijkheidsgevoel, op tijd hun biezen te pakken om elders hun geluk te zoeken. Zoals het fantastische mooipraters betaamt.

Het tweede verhaal over Willy en Marguerite, dat verweven is met het eerste verhaal, blijkt om die reden iets onwerkelijks te hebben. Kan het waar zijn? Willy probeert zijn gevoelens in een brief aan Marguerite onder woorden te brengen (uiteraard in zijn dialect): '… inevitably, unavoidably, I came to understand the truth: writing is impossible. It's unbearable. The difficulty of writing down anything a-tall. With any kinda accuracy, or meaning, or any kinda worth. Any kinda content.' De werkelijkheid glipt tussen onze vingers weg.

Door dit alles heen geweven is de correspondentie tussen de auteur en de directeur van het T&T nationale archief in Port of Spain, mevrouw Ramson. De auteur vraagt om archiefmateriaal over de wederwaardigheden van het Etzler-project. Zij richt zich tot hem als Mr. Robot, woonachtig in de USA. Zij corresponderen in zwaar Trinidad-dialect, in de vorm van text-speak, waaraan de lezer wel even moet wennen. De correspondentie gaat, niet zonder betekenis, over kopiëren en kopieermachines. Alle verhalen zijn kopieën van de werkelijkheid. Toch? En tussen die correspondentie door, komt de erotiek om de hoek kijken. Met zinnetjes als deze: 'I would be holding dis photocopy 4 u in my back office just as I say & wearing my dental floss panties 4 u & me 2 celebrate 2gether 2!!!'

Het heeft een ontnuchterend effect in zoverre dat geaccentueerd wordt dat de mooie literaire romanverhalen over Etzler en Willy inderdaad niet meer zijn dan verhalen, kopieën van de werkelijkheid. We kijken ernaar vanuit het heden. Alsof de lezer wordt gewaarschuwd: pas op voor dagdromerij over verhalen zonder relatie met het hier en nu. De erotiek in de correspondentie tussen Ramsol en Robot is tenminste actueel. Maar ook een vorm van dagdromerij. Realiteit en dagdromerij lijken per definitie twee zijden van dezelfde medaille. Zodoende krijgt deze roman een opmerkelijke filosofische dimensie.

Het taalgebruik van Antoni is heftig. In grote lijnen wordt een soort sophisticated Trinidad-Engels gebruikt, afgewisseld met standaard-Engels. Etzler verkondigt zijn onzin in zwaar verduitst Engels ('Zee problem wiss men since antiquity, is zat zey do not reason. Zey do not sink.' Dat 'sink' krijgt overigens later wel een heel letterlijke betekenis… maar dat terzijde). En tussen Mevrouw Ramson en Mr Robot gaat alles los. Heavy Trinidad. Een kleurige potpourri dus. Eerst kost het lezen ervan moeite, maar naarmate ik als lezer vorderde, kreeg ik oog voor de charme ervan. Echter, voegt het wat toe aan de betekenis van de roman? Meer iets voor een performance, zou je denken op het eerste gezicht. Iets

van Robert Antoni

voor het nu. Vraag is wat de tand des tijds ermee gaat doen. Korte metten maken dunkt me. Wat overblijft is de inhoud, weliswaar gegoten in een vorm, maar het is de inhoud die waardebepalend is. Deze vorm kwam op mij net iets teveel als een tour-de-force over. Geforceerd dus. In plaats van zich in dienst van de inhoud te stellen en deze erdoor te versterken, eist de vorm zelf aandacht en dreigt daarmee zelf inhoud te worden. Dreigen? Ik begon te beseffen dat dit weleens precies de postmoderne bedoeling van de roman zou kunnen zijn. Want op de keper beschouwd is alles efemeer en ambigu. Al onze dromen, plannen en projecten zijn als eendagsvliegen, weinig meer dan resultaat van ijdelheid. En hoe vormen we ons nu een beeld van wat zich elders afspeelt of tijden geleden afspeelde? Alles vervliegt in een oogwenk of zinkt weg in het moeras van de geschiedenis. Via verhalen, informatie, reconstructies, kopieën van kopieën, maken we ons een indruk. Laten we het daarop houden.

Dan is de conclusie: we weten niet wat (historische) werkelijkheid is en of er wel zoiets als werkelijkheid bestaat. En wie met wie spelletjes speelt. Kijk nu de titel. Wat en wie zijn wij, lezers, anders dan 'flies to whatless boys'? Shakespeare (King Lear) wist er al van: 'as flies to wanton boys are we to the gods. They kill us for their sport'. Na Shakespeare brak de tijd van de grote toekomstverwachtingen aan, die we optimistisch 'moderniteit' gingen noemen. Wat is ervan overgebleven? Nu, in het postmoderne, begint het tot ons door te dringen dat onze toekomstdromen weinig om het lijf hebben. Alles lijkt ooit in rampzaligheid te zullen vervliegen. Antoni heeft het beeldend onder woorden gebracht, wat we vrezen en liever niet weten. Een prachtige postmoderne roman waarin de lezer voortdurend nieuwe betekenislagen ontdekt.

Robert Antoni, As Flies to Whatless Boys, 320 pagina's, 2013

Letra

Maya Angelou

Maya Angelou terwijl zij een gedicht voordroeg tijdens de dag dat Bill Clinton werd geïnaugureerd als president in 1993 in Washington.

Op 28 mei overleed op 86-jarige leeftijd Maya Angelou, een van de meest bekende Amerikaanse literaire persoonlijkheden. Ze schreef poëzie, romans, essays en filmscripts. Voor het grote publiek werd ze vooral bekend als voordrachtskunstenares. Bill Clinton vroeg haar bij zijn inauguratie een gedicht voor te dragen. Ze was een geliefde gast bij televisieshows. In het leven had ze zo ongeveer alles meegemaakt wat een mens maar kan meemaken. Ze werkte als journalist, danseres, hoogleraar, prostituee, acteur en regisseur. De hoeveelheid prijzen die ze ontving is bijna niet te tellen. In haar latere jaren was ze het liefst vriendin en gastvrouw. Ze ontving veel mensen in haar huis, het liefst voor een diner. Haar romans hadden een sterk biografische betekenis. Met haar eerste I know why the caged bird sings (1970) maakte ze grote indruk. Op haar 8e werd ze door de vriend van haar moeder verkracht. Ze vertelde het aan haar broer en die vertelde het door. De verkrachter werd gearresteerd en veroordeeld tot een dag gevangenisstraf. Na zijn snelle vrijlating werd hij vermoord, vermoedelijk door de ooms van Maya. Deze gebeurtenis heeft haar leven gevormd. Maya verloor haar spraak. Ze heeft vijf jaar lang niet kunnen spreken. Ze schreef hierover: 'I thought, my voice killed him; I killed that man, because I told his name. And then I thought I would never speak again, because my voice would kill anyone'. Het tegenovergestelde gebeurde. Met haar stem heeft ze later velen tot leven gebracht, tot bewustmaking en creativiteit. Maya Angelou durfde kwesties aan te snijden waar iedereen met een grote boog omheen ging en gaat. Zoals verkrachting in het gezin. Opmerkelijk is hoe ze deze stille periode in haar leven heeft weten te benutten. Ze is gaan observeren, heel veel gaan lezen, het ene boek na het andere, ze leerde nadenken, luisteren en schrijven tussen haar 8e en 13e levensjaar. 'De meest vormende periode in mijn leven', verklaarde ze later. Slachtoffer heeft ze zich nooit gevoeld. Juist omdat ze actief en creatief alles wat er gebeurde verwerkte. Met dat verwerken ontwikkelde ze ook haar, naar men zegt, fenomenale geheugen. Verwerken is onthouden. In Gather Together in My Name (1974) haar tweede min of meer autobiografische roman, beschrijft ze haar leven in de seksindustrie. Ze zei hierover dat ze het schreef omdat de meeste mensen tegenover hun kinderen (en medemensen) beweren nooit grote fouten in hun leven te hebben gemaakt. Kinderen geloven dat en wanneer ze dan zelf in de fout gaan, denken ze dat ze wel uitzonderlijk slechte exemplaren van de menselijke soort zijn. Met alle psychische gevolgen van dien. Beide boeken hebben grote indruk gemaakt en de levens van veel lezers op een nieuw spoor gezet. In koor roepen de mensen die haar gekend hebben dat Maya Angelou een bron van creatieve inspiratie voor zichzelf en haar medemensen was. Typerend is haar gedicht 'Still I rise', dat zo begint: 'You may write me down in history with your bitter, twisted lies'... en zo eindigt: 'I am the dream and the hope of the slave. I rise. I rise. I rise'.

Ars Poëtica.

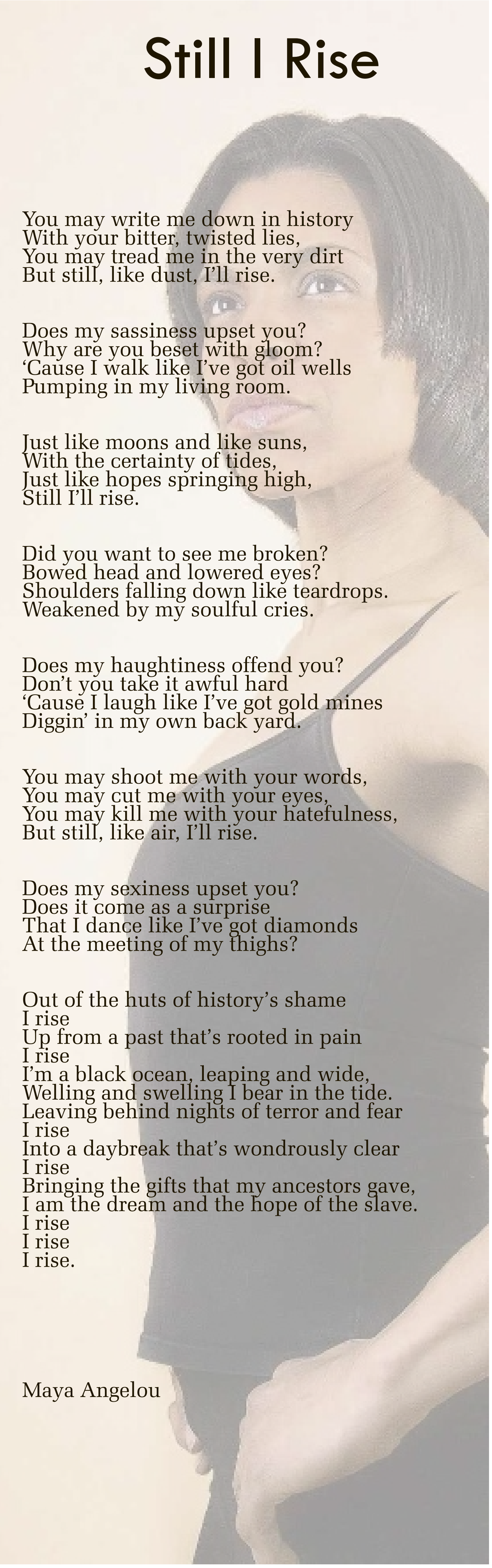

Still I Rise

You may write me down in history
With your bitter, twisted lies,
You may tread me in the very dirt
But still, like dust, I'll rise.

Does my sassiness upset you?
Why are you beset with gloom?
'Cause I walk like I've got oil wells
Pumping in my living room.

Just like moons and like suns,
With the certainty of tides,
Just like hopes springing high,
Still I'll rise.

Did you want to see me broken?
Bowed head and lowered eyes?
Shoulders falling down like teardrops.
Weakened by my soulful cries.

Does my haughtiness offend you?
Don't you take it awful hard
'Cause I laugh like I've got gold mines
Diggin' in my own back yard.

You may shoot me with your words,
You may cut me with your eyes,
You may kill me with your hatefulness,
But still, like air, I'll rise.

Does my sexiness upset you?
Does it come as a surprise
That I dance like I've got diamonds
At the meeting of my thighs?

Out of the huts of history's shame
I rise
Up from a past that's rooted in pain
I rise
I'm a black ocean, leaping and wide,
Welling and swelling I bear in the tide.
Leaving behind nights of terror and fear
I rise
Into a daybreak that's wondrously clear
I rise
Bringing the gifts that my ancestors gave,
I am the dream and the hope of the slave.
I rise
I rise
I rise.

Maya Angelou

zaterdag 7 juni 2014 ÑAPA 11

Green Force Curaçao

Milieubewust tegen de stroom in

Ooit hoopt Timo Brouwer van Green Force Curaçao een winstgevend bedrijf te kunnen maken. Voorlopig houdt zijn bewakingsbedrijf Cobra nv het recyclingbedrijf draaiende. "Ik werk zonder enige steun van de overheid. Als die me zou helpen met een stuk grond, zou ik nog veel meer voor het eiland kunnen betekenen."

Tekst: **Jeannette van Ditzhuijzen** Foto's: **Ken Wong**

Langzamerhand kent iedereen ze wel: de enorme containers waar men zijn plastic flessen en aluminium blikjes in kwijt kan. Ze staan er op initiatief van Timo Brouwer, die ondanks zijn knalblauwe ogen en zijn jeugd in Venezuela een echte yu 'i Kòrsou is. Hij oogt jonger dan zijn 38 jaren, maar achter dat jeugdige uiterlijk gaat een enorme passie schuil. Een passie voor natuur en milieu, die er van jongs af aan in zat.

"Ik was als kind al zeer begaan met de natuur, het milieu en de dieren. Als andere leerlingen onder de gymlessen stenen naar de hagedissen gooiden, joeg ik de beesten weg, of ik ging ervoor staan. En in Venezuela bluste ik samen met mijn hond bosbranden. Bij ons thuis hadden we respect voor de natuur, daarmee ben ik opgevoed. Mijn vrouw en ik wonen nu in een ecohuis met regenwateropvang, zonnepanelen en een tuin voor eigen groente en vruchtbomen."

Nadat hij acht jaar in Nederland had gewoond, keerde Brouwer in 2007 met zijn Bonaireaanse vrouw terug naar zijn geboorte-eiland. Daar begon hij bewakingsbedrijf Cobra nv (Curaçao Objecten Beveiliging en Risico Aanpak) dat inmiddels acht man personeel telt. Maar tot zijn ontsteltenis merkte hij dat het eiland vrijwel niets deed aan recycling.

"Zelfs toeristen klaagden over het ontbreken van recycling. Toevallig rolde ik in een recyclingbedrijf van een paar Venezolanen, maar dat ging weer over de kop. Omdat de oude klanten naar mij toe bleven komen, heb ik besloten om Green Force Curaçao op te zetten. Dat was in 2010."

Recyclecentrum

Hij begon met een eenvoudige container voor aluminium blikjes bij Albert Heijn. Maar die was zo snel vol, dat hij hem elke week moest legen. Dus breidde hij uit. Niet alleen door op sommige stranden afvalbakken neer te zetten. Met hulp van enkele bedrijven liet hij ook een zes meter lange container ombouwen tot recyclecentrum met aparte bakken voor diverse soorten plastic en aluminium. Dat was in 2012.

De loop zit er intussen goed in. Er kwam een tweede container bij Centrum Supermarkt bij Julianadorp en onlangs werd het derde inleverpunt geopend bij de Mangusa Hypermarket aan de Cas Coráweg. Een mooie verdeling over groot Willemstad, zodat iedereen, van west naar oost, wel een recyclecentrum in de buurt heeft. Wat Brouwer betreft komen er dit jaar nog twee inzamelpunten bij. Maar daarvoor heeft hij wel sponsors nodig.

Daarnaast haalt Green Force tegen een geringe vergoeding blikjes en plastic op bij bedrijven. Dat liep het laatste jaar niet zo goed, omdat veel bedrijven, vooral restaurants, afhaakten. "Daardoor heb ik in 2013 minder blikjes ingezameld (zie kader). Men vond het laten ophalen te duur, terwijl ik eigenlijk niet veel meer vraag dan mijn benzinekosten. Tja, ze worden niet gedwongen en het kan ze kennelijk niet schelen. Alle klanten en sponsors komen trouwens wel met hun naam en logo op de website van het bedrijf."

Ondernemersprijs

Intussen bleven zijn activiteiten niet onopgemerkt. Vorig jaar augustus reikten Stichting Huntu Kòrsou, Divi Design en I'n Tipi hem het Zonnetje uit vanwege zijn tomeloze inzet voor een schoner en mooier Curaçao.

En twee jaar geleden ontving de toen 36-jarige Brouwer de Creative Young Entrepreneur Award vanwege de bijzondere en creatieve manier waarop hij zijn bedrijf runt. Met de prijs kreeg hij een bedrag van 10.000 gulden, dat maar al te welkom was. Want van het recyclen van plastic en aluminium kan Brouwer niet leven.

"Sterker, er moet geld bij. Daarom heb ik twee bedrijven. Uit het bewakingsbedrijf betaal ik mijn eigen salaris en dat van het personeel. Maar er gaat ook een deel naar Green Force. Allemaal vanwege mijn passie voor het milieu. Maar op den duur moet het natuurlijk wel een winstgevend bedrijf worden, zodat ik mensen in dienst kan nemen en salarissen betalen."

"Binnen Green Force heb ik mezelf nog nooit salaris toebedeeld. Daarvoor komt er gewoon niet genoeg geld binnen. En zonder financiële steun ben ik genoodzaakt om het geld dat binnenkomt te reserveren voor investeringen die nodig zijn voor het opzetten van een recyclingfaciliteit."

Falend overheidsbeleid

Daar zit de overheid hem dwars. Of laten we zeggen: die werkt niet mee. Al tijden is Brouwer op zoek naar een stuk grond waar hij een recyclingfabriek kan neerzetten. "Dan zou ik veel meer voor het eiland kunnen betekenen. Ik laat de materialen nu door derden verwerken en samenpersen. Maar zij hebben niet de juiste machines en motivering."

"Door het gebrek aan een adequate verwerkingsfaciliteit heb ik nu al de hoeveelheid materiaal die ik inzamel moeten terugschroeven naar iets meer dan de helft van vorig jaar. Met een stuk grond voor industriële activiteiten zou ik zo'n faciliteit langzaam kunnen opbouwen. Ik zou veel meer afval kunnen vangen, meer werk kunnen creëren voor mensen van het eiland en meer export kunnen realiseren voor Curaçao."

> "Er zou een compleet verbod op plastic tasjes moeten komen"

"Daar zien we het falende beleid van de regering. Op papier staat dat erfpachtgronden die zijn toegewezen, binnen een jaar ontwikkeld moeten worden, anders moet de regering die afpakken en aan iemand anders toewijzen. Maar in werkelijkheid staat de helft van de industriële zones vol met lege kavels die allemaal 'bezet' zijn maar niet in gebruik. Soms al meer dan tien jaar. Als de overheid hier niet tegen optreedt, zal er geen efficiënt gebruik worden gemaakt van de kansen die Curaçao zou kunnen bieden aan ondernemers."

Wat Brouwer stoort is het ontbreken van een langetermijnvisie van de regering van Curaçao. "Daardoor is het moeilijk om een toekomstvisie voor een bedrijf te plannen. Verder vormen het bureaucratische proces en de slechte service van een deel van de ambtenaren een groot obstakel voor bedrijven om hun weg te vinden naar een duurzame ontwikkeling van het eiland. Het feit dat sommige ambtenaren hun functie hebben gekregen door middel van vriendjespolitiek, heeft dit eiland bepaald geen goed gedaan."

Milieuministerie

Volgens Brouwer loopt Curaçao op recyclinggebied ver achter op de buureilanden Aruba en Bonaire. Hij pleit dan ook voor een opdeling van het ministerie van Gezondheid, Milieu & Natuur in twee ministeries. "De problemen op het gebied van gezondheid enerzijds en Natuur & Milieu anderzijds zijn zo groot, dat kan één minister niet aan. Met een apart ministerie verwacht ik een efficiëntere aanpak van de afvalproblematiek."

Het punt is volgens hem dat de Curaçaose regeerders zelf nooit milieu-educatie hebben gehad en dus vaak geen idee hebben van het probleem. Daarom vindt hij educatie zo belangrijk. Via Green Force sponsort Brouwer projecten die te maken hebben met milieu-educatie. De jeugd is immers de nieuwe generatie die het van hem moet overnemen. Maar ook boomplantdagen en een herintroductieprogramma voor mangroves financiert hij vanuit zijn bedrijf. De mangroveboompjes kweekt hij thuis op. "Met gratis educatie op scholen probeer ik recycling bij de jeugd te stimuleren."

"Er zou een compleet verbod op plastic tasjes moeten komen", vervolgt hij. "Nu delen acht van de vijftien supermarkten geen plastic tasjes meer uit. Mooi, maar zeven dus wel en er zijn ook nog eens 250 toko's, die totaal niet letten op het gebruik van plastic. Het is dus vooral een strijd tegen de mentaliteit, niet tegen de kwantiteit van het afval."

Zie ook: www.greenforcecuracao.com

> "Men vond het laten ophalen van blikjes te duur"

De oogst aan afval sinds 2010

Aluminium blikjes:
2010: 1032,4 kilo = 72.268 blikjes
2011: 2263,6 kilo = 158.452 blikjes
2012: 5572,7 kilo = 390.089 blikjes
2013: 3802,5 kilo = 266.175 blikjes
2014: Brouwer streeft naar 5000 kilo.

Plastic petflessen
2012: 4807,4 kilo = 288.444 flessen
2013: 10.999,7 kilo = 659.982 flessen
2014: Brouwer streeft naar 25.000 kilo.
Let op: die 25.000 kilo zijn per jaar, terwijl Curaçao in één maand al circa 25.000 kilo aan petflessen importeert en produceert.

Geen glas en papier

Voorlopig zamelt Green Force Curaçao uitsluitend plastic en aluminium in. Die twee materialen hebben prioriteit, omdat het hergebruik ervan het meeste energie bespaart. Hergebruik van aluminium bespaart 95 procent energie vergeleken bij het opnieuw maken ervan. Bij plastic is dat 75 procent.

Bij hergebruik van papier en karton bedraagt de besparing slechts 15-40 procent, terwijl glas met 20 procent het minst aantrekkelijk is. Ook financieel, want één container met op kleur gesorteerd glas levert Brouwer 1450-1800 gulden op, terwijl de transportkosten alleen al 5400 gulden bedragen. "Op Curaçao moeten ze gewoon stoppen met de glasconsumptie. Door het gewicht van glas kost het transport veel te veel CO_2."

Aluminium blikjes, petflessen, flessen van schoonmaakmiddelen en plastic folie rond de pallets waarmee producten op het eiland aankomen laat Brouwer op het eiland samenpersen, waarna ze volgens internationale richtlijnen worden geëxporteerd. In het buitenland wordt het plastic omgesmolten en tot nieuwe producten verwerkt. Vanwege de hoge prijzen voor water en elektra en het geringe volume kan die verwerking niet op Curaçao plaatsvinden.

Overigens wordt er op industriële schaal wel papier, karton en metaal gerecycled. Zo is er één bedrijf dat papier recyclet, zijn er drie voor karton en nog eens drie voor metaal.

De inzameling levert niet alleen nieuwe grondstoffen op, maar bespaart ook ruimte. Brouwer: "Als niet iedereen gaat recyclen moet Curaçao over tien jaar een tweede landfill openen."

Puzzels.

PRIJSPUZZEL

Horizontaal:
2. Beschermheilige van de timmermannen; 6. fout; 12. ongehuwde staat; 15. zwenking; 17. hijswerktuig; 18. scheepsherstelplaats; 20. hijstoestel; 21. boom; 22. stad in Kenya; 25. Europeaan; 26. beginneling; 29. met moedermelk voeden; 30. aalvork; 33. vuurtje; 35. persoon van adel; 37. oningewijde; 39. cijfer; 40. aanwezig; 42. Organisatie der Verenigde Volken; 43. codewoord in de radiotelegrafie; 45. knaagdier; 46. klepper; 48. deelbaar door twee; 50. rij; 51. gerammel; 52. jong konijn.

Verticaal:
1. Turkse brandewijn; 2. diepe snee; 3. grootmoeder; 4. zinvol; 5. errore excepto; 7. bijvoorbeeld; 8. expressie; 9. Iers Republikeins Leger; 10. Japanse alcoholische drank; 11. bont; 13. smalle sloot; 14. alcoholische drank; 16. sluiting; 18. agent; 19. vleessoort; 23. alvorens; 24. walgen; 26. kathedraal; 27. moment; 28. resterend; 29. vocalist; 31. zeef; 32. plant; 34. pausennaam; 36. Bijbelse figuur; 38. een zekere; 40. lol; 41. verschil in diepgang van voor- en achterschip; 44. Bijbelse figuur; 47. berg; 49. deel van een Franse ontkenning; 50. muzieknoot.

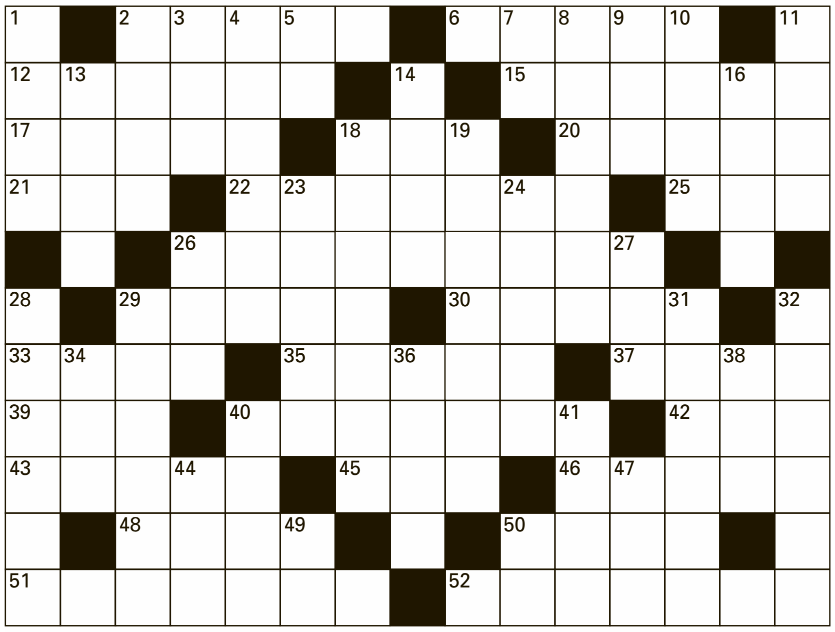

Uit de inzendingen van de Amigoe-puzzel van vorige week is als winnaar van de weekprijs van 25 gulden getrokken:

C.J. Pronk
Shiribana 5-C
Aruba

Y. Flabru-Bongertman
Didoweg 2
Curaçao

De winnaar kan zijn/haar prijs na identificatie ophalen op het kantoor van de Amigoe. Curacao: Kaya Fraterna di Skèrpènè z/n tot drie uur n.m. Aruba: Bilderdijkstraat 16-2 tijdens kantooruren. Bonaire: Shon Ma Carolina, Kaya Nikiboko Noord 18.

Oplossingen moeten zowel op Curaçao als Aruba zijn ingediend op woensdag voor 12:00 uur. Gelieve duidelijk op de enveloppe te vermelden: Amigoe-puzzel. Vanuit Bonaire kan de oplossing gefaxt worden naar Curaçao: (00599-9) 767-4744.

ZWEEDSE PUZZEL

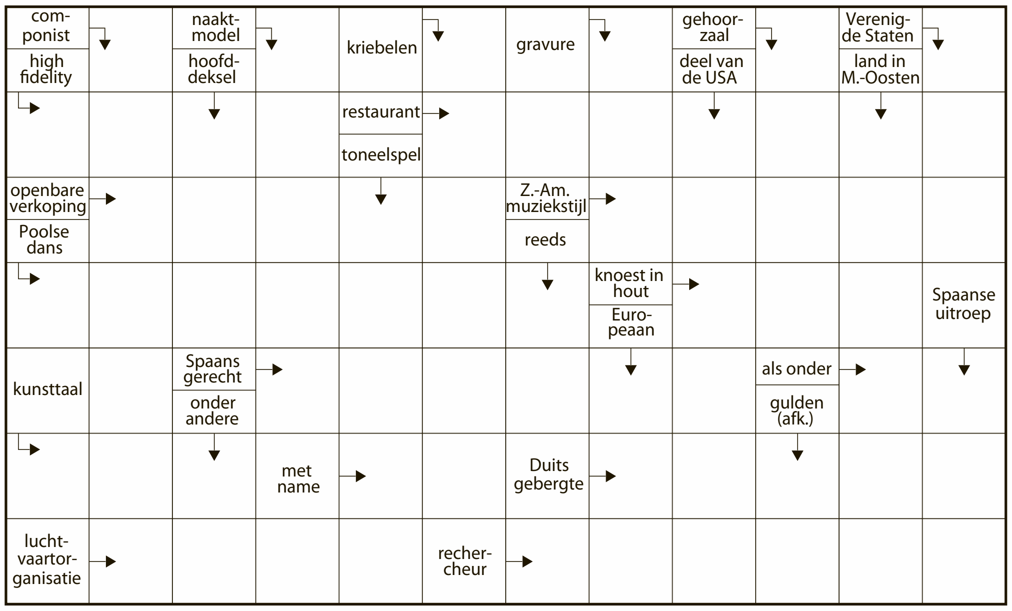

CRYPTOGRAM

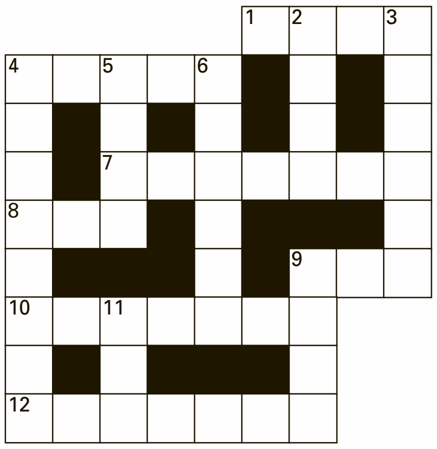

Horizontaal:
1. Noten toilet (4); **4.** Van de kou of van de drank (5); **7.** Even een manier om te turven (7); **8.** Het soort waar vaart in zit (3); **9.** Plakstuf (3); **10.** Hoorzitting (7); **12.** Binnenlopen is een verdienste (7).

Verticaal:
2. Bovenkant aan de kant (4); **3.** Doe aan sport om in beeld te komen! (6); **4.** Onoverwinnelijke tegenstander (8); **5.** Z'n vervanger zal het ook wel beter maken (4); **6.** Afgelegen dorpje aan de bron? (6); **9.** Het toucheren van pret (4); **11.** Betaal ervoor in de haven! (3).

WOORDZOEKER

A	P	P	O	R	T	E	R	E	N	O	G	I
N	N	O	E	L	A	A	E	V	I	N	I	N
A	V	Y	A	R	A	T	I	R	I	X	A	T
L	O	F	W	N	S	O	E	K	Z	E	A	E
F	S	R	E	E	J	G	E	L	K	A	A	R
A	G	G	I	T	R	T	A	A	K	H	A	I
B	I	O	P	G	S	K	R	S	C	O	H	M
E	R	A	E	T	A	O	W	S	V	B	U	I
E	J	B	N	D	L	M	I	I	O	B	M	S
T	I	O	A	F	K	G	I	E	L	E	A	D
P	N	R	N	K	O	E	D	K	S	L	N	R
E	F	I	E	L	K	K	U	E	T	E	I	A
I	U	N	N	P	E	E	D	R	R	N	T	G
D	S	O	T	N	A	E	R	C	E	R	E	I
D	I	C	H	T	E	R	L	IJ	K	N	I	N
G	E	O	P	E	N	D	D	K	T	T	T	G

In deze mengelmoes van letters zijn al de onderstaande woorden verstopt. Streep alle woorden door. De resterende letters vormen dan regel voor regel van links naar rechts gelezen de oplossing van deze puzzel.

ANALFABEET
APPORTEREN
ASFALT
BAKKERIJ
DESEM
DICHTERLIJK
DIEPTE
DRAPERIE
DUINFLORA
EERZAAM
EIGENAAR
ELKAAR
FOYER
GEOPEND
GOEDKEUREN
HOBBELEN
HUMANITEIT
INFUSIE
INTERIM
KLASSIEKER
MISDRAGING
NINIVE
OMGEKEERD
ONLOGISCH
ONTSTEKING
ORIGAMI
ORINOCO
PERSGAS
RATELKOUS
RECREANT
SKAAT
TAXIRIT
TJAPTJOI
VOLSTREKT
WERKWILLIG

© Puzzelland/140607

SUDOKU

Schrijf alle cijfers 1 t/m 9 in alle verticale kolommen, alle horizontale rijen én in alle vierkantjes van 3 x 3 vakjes.

LIGHT

2					9	1		
	6		7	8	5			2
		5		4		8		
		7			6		4	
				5	8		1	
4		3	1			9		
3	2			7				
	7		5	9				
		6				3		4

HEAVY

5				6	8			
3		4						
			5					
				1	6			3
8		7						
						4		6
		2		9		7		5
6	1			4		9		
								2

OPLOSSINGEN VORIGE KEER

Light

4	7	1	5	6	3	8	2	9
5	9	2	4	8	1	7	3	6
8	6	3	7	9	2	1	5	4
1	3	7	2	4	9	6	8	5
9	8	6	1	7	5	3	4	2
2	5	4	6	3	8	9	7	1
7	4	9	8	2	6	5	1	3
3	2	5	9	1	7	4	6	8
6	1	8	3	5	4	2	9	7

Heavy

5	4	2	3	1	7	8	6	9
6	8	3	9	2	4	1	5	7
1	7	9	8	5	6	4	3	2
4	1	7	6	8	3	2	9	5
3	2	8	1	9	5	7	4	6
9	5	6	4	7	2	3	1	8
7	3	4	2	6	9	5	8	1
8	6	5	7	3	1	9	2	4
2	9	1	5	4	8	6	7	3

Cryptogram:
Horizontaal: 1. Spijs; 4. begin; 7. latwerk; 8. bof; 9. zin; 10. oudelui; 12. draaier.
Verticaal: 2. Page; 3. sokken; 4. bakboord; 5. golf; 6. nataal; 9. zier; 11. dra.
Woordzoeker:
GORDELROOS

Zweedse puzzel

■	A	■	A	■	A	■	D	■	K	■	U
K	N	A	R	■	K	N	A	L	L	E	R
■	G	A	R	D	E	■	G	O	E	N	I
I	S	R	A	E	L	I	■	N	E	G	■
■	T	■	S	K	E	L	E	T	■	O	P
B	I	G	■	E	I	■	G	A	M	B	A
■	G	E	I	N	■	W	O	R	T	E	L

Prijspuzzel

A	■	Z	O	W	E	L	■	R	A	K	E	T	■	F
V	O	O	R	A	L	■	D	■	P	A	G	A	A	I
A	R	E	K	A	■	P	A	P	■	N	A	F	T	A
L	E	K	■	R	O	L	M	A	A	T	■	T	O	T
■	N	■	T	O	N	E	E	L	R	O	L	■	L	■
M	■	O	L	M	E	N	■	E	I	N	D	E	■	T
A	B	E	L	■	E	G	A	R	D	■	H	O	M	E
R	A	D	■	D	R	E	U	M	E	S	■	S	A	K
T	H	E	S	E	■	N	T	O	■	A	N	I	M	O
E	■	E	T	U	I	■	O	■	T	W	E	N	■	R
R	O	M	A	N	C	E	■	D	I	A	L	E	C	T

Even laten testen

Steeds vaker hoor ik ouders zeggen: "Misschien moet ik mijn kind toch maar eens laten testen." Problemen met betrekking tot ontwikkeling en gedrag zijn dan steeds groter en complexer geworden en wat er ook wordt geprobeerd, het wordt alleen maar erger.

Tekst: **Bertine Vermeer**

Dat problemen erger worden kan komen omdat er over het algemeen meer aan symptoombestrijding wordt gedaan dan dat de kern van een probleem wordt aangepakt. Wanneer een kind bijvoorbeeld in zijn omgeving niet tegemoet wordt gekomen in zijn persoonlijke kernbehoeften (bijvoorbeeld vertrouwen, rechtvaardigheid, veiligheid, samenwerken), dan kan dit negatieve invloed hebben op de ontwikkeling en het gedrag. Het heeft dan weinig zin om extra aandacht te besteden aan het stimuleren van de specifieke ontwikkelingsgebieden (denk aan motorische ontwikkeling, spraakontwikkeling, zindelijk worden) als de kernbehoeften over het hoofd worden gezien.
Daarnaast kunnen problemen ook ontstaan en erger worden omdat kinderen niet in hun kernkwaliteiten worden gezien. Ieder kind heeft er behoefte aan dat hun kernkwaliteiten gezien en gewaardeerd worden. Gebeurt dat niet, dan zal het kind ze (bewust of onbewust) gaan overschreeuwen. Neem bijvoorbeeld een kind dat heel energiek en enthousiast is. Worden de energieke eigenschappen alleen maar als negatief gezien en dus niet erkend en gewaardeerd, dan zal het bijbehorende probleemgedrag alleen maar erger worden. Laat je het kind merken dat het ook kwaliteiten zijn, dan zal je zien dat het kind veel minder aandacht zal vragen en vanzelf rustiger wordt.

Je kunt je kind laten testen op bijvoorbeeld ADD (Attention Deficit Disorder) of ADHD (Attention Deficit Hyperactivity Disorder). Voor de duidelijkheid: dit zijn geen ziektes en hoewel de namen dit wel impliceren zijn het eigenlijk ook geen beperkingen. Het zijn verzamelnamen voor afwijkende gedragskenmerken en persoonseigenschappen, die het gevolg zijn van een overgevoeligheid voor prikkels, zoals zeer druk gedrag of moeite hebben met concentreren. De afwijkende gedragskenmerken en persoonseigenschappen zijn nooit alleen maar negatief. Een hooggevoelig kind heeft ook bijzondere gaven en talenten. Ze zijn vaak heel creatief, ondernemend en authentiek. Vandaar dat ik er met bezorgdheid naar kijk hoe kinderen met ADD en ADHD steeds vaker medicijnen toegediend krijgen om wat meer rust in hun hoofd - en eigenlijk vooral in het hoofd van de ouders en docenten - te brengen. Dit is overigens ook weer een vorm van symptoombestrijding, waarbij de gevolgen op lange termijn nog niet goed zijn vastgesteld.
Het testen op zich kan geen kwaad. Hoe meer je over je kind te weten komt hoe beter. En ik kan me voorstellen dat het een ouder rust kan geven als de oorzaak van sommige problemen bij het label gelegd kunnen worden en niet zozeer bij de kwaliteit van de opvoeding. Maar kijk er wel voor uit dat het kind niet het gevoel krijgt dat er iets mis mee is en dat het eigenlijk net als de rest zou moeten zijn. Dat zou heel jammer zijn, want de wereld heeft juist bijzondere mensen nodig.

Tuma mi Man

Tuma mi Man is een kinderdagverblijf, dat behalve reguliere opvang ook sociale opvang biedt aan minderbedeelde kinderen uit de achterstandswijken in de omgeving Parera.

Voor meer informatie over Tuma mi Man kunt u contact via: info@tumamiman.com / +5999 4659200, of www.facebook.com/FundashonTumaMiMan

Ir. Bertine Vermeer is office-manager en innovatie-deskundige bij Tuma mi Man.

Huntu Kòrsou.

'Helpende handen overzee' (6)

Misschien is deze organisatie wel de meest bekende op Curaçao en in Nederland. Ik heb het over Stichting Doen, die sinds haar ontstaan in 1991 met haar activiteiten bijdraagt aan een 'better quality of life'.

Tekst: **Shakti-Aroena Lakhi**

In eigen land tot aan Tunesië en Marokko. Zelfs op ons eiland zorgt Stichting Doen voor een sprankelende samenleving. Volgens het jaarverslag van 2012 bedroeg het totaal aan subsidies 41,3 miljoen euro waarvan 257.000 euro is besteed aan Curaçaose projecten. Geen onaardig bedrag. Daar kan je veel mooie dingen voor doen. Stichting Doen is een fonds dat haar middelen ontvangt van drie Nederlandse loterijen, te weten: 25,8 miljoen euro van de Nationale Postcode Loterij, 4,6 miljoen van de BankGiroLoterij en 3,4 miljoen euro van de VriendenLoterij. Door hun geld in deze grote pot te stoppen willen zij gezamenlijk: "Werken aan een leefbare wereld waar iedereen mee kan doen." Investeren en ondersteunen van innovatieve, duurzame, sociale en culturele initiatieven is wat zij middels Stichting Doen willen bereiken. De ondersteuning is gericht op enkele thema's, zoals Klimaatverandering, waaronder projecten vallen die het mogelijk maken om negatieve effecten van menselijk handelen op het klimaat aan te pakken. Met Cultuur & Cohesie richt het fonds zich op initiatieven die bijdragen aan een samenleving van onafhankelijk denkende oftewel zelfbewuste burgers. Tot slot de pijler Nieuwe Economie waarin duurzaam en sociaal verantwoord ondernemen centraal staat.

De projecten die de afgelopen paar jaar op Curaçao zijn ondersteund vallen onder Cultuur & Cohesie en Nieuwe Economie. Een mooi voorbeeld dat onder Nieuwe Economie valt is het project Hieperdepiep dat in 2011 is ondersteund. Met dit initiatief wil Stichting Mai, de uitvoerende organisatie, nieuwe arbeidsperspectieven van vergroten van kansarme bewoners van Banda'bou door hen te leren cateren en kinderfeestjes te organiseren. In het project 'Bariomedia' van Stichting De Cultuur Kameleon zijn jongeren uit drie achterstandswijken tot reporter opgeleid, zodat zij zelf een reportage kunnen maken over issues uit hun buurt. Hiermee draagt Stichting Doen bij aan een zelfbewuste samenleving waarin een sterke sociale cohesie in de wijken wordt bewerkstelligd. Ook Teatro Luna Blou en La Tentashon Luna Blou hebben in 2012 ondersteuning gekregen voor het maken van theaterproducties die zich richten op maatschappelijke issues. Een wat ouder maar wel bekend project dat een subsidie kreeg was het Caribbean Kids News. Met dit nieuws- en informatieprogramma konden jongeren afkomstig van al de Caribische Koninkrijkseilanden datgene wat speelt in hun wijk zichtbaar maken voor het grote publiek.

Dit zijn enkele voorbeelden uit een grote berg initiatieven waaraan Stichting Doen heeft bijgedragen. Ondanks de grote afstand toch betrokken en zodoende een helpende hand overzee. Hiermee is zij medecreator van onze duurzame ontwikkeling. Een proces dat een gemeenschap creëert van burgers die weten wie zij zijn en wat zij willen en zich verbonden voelen met hun omgeving. One Happy Community.

Meer informatie: www.doen.nl

Ir. Shakti-Aroena Lakhi is voorzitter en medeoprichtster van Huntu Kòrsou. Een stichting die zich inzet voor een 'better quality of life' op Curaçao. Meer lezen over dit initiatief: www.huntu-korsou.org en www.facebook.com/HuntuKorsou .

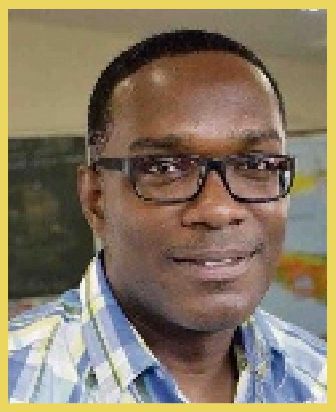

Work & Travel met Elton

Hoe meer hij reist, hoe meer hij van Curaçao gaat houden. Voorlopig is hij echter nog op wereldreis. Docent Aardrijkskunde Elton Sint Jago doet in de Ñapa maandelijks verslag van zijn belevenissen.

'Rzeczpospolita Polska'

Welkom in Polen! In Bratislava nam ik een nachttrein en kwam na circa acht uur aan in Krakow. Ik vond Krakow een levendige stad met veel toeristen, internationale studenten en een gezellig nachtleven de hele week door! Polen was een relatief goedkope bestemming en in Krakow verbleef ik in het goedkoopste hostel ooit en het was helemaal niet slecht; het was zelfs inclusief een simpel ontbijt elke ochtend.

Tekst: **Elton Sint Jago**

Krakow is de op één na grootste stad van Polen na Warschau. Het belangrijkste plein van de stad heet 'Rynek Glówny' en ligt precies in het midden van het oude centrum. Het plein is omringd door kleurrijke gebouwen en heeft een oude markthal in het midden. Ik nam een wandeltour door de joodse wijk Kazimierz. Er wonen nog enkele Joden, maar het aantal is niets vergeleken met vóór de Tweede Wereldoorlog. Een 'must' in Krakow is het bezoeken van het Koninklijk Paleis Wawel. Het is een enorm complex gelegen op een heuvel, met een kathedraal waar de Poolse koninklijke families en andere belangrijke Poolse personen begraven werden. Het was één van de indrukwekkendste kathedralen die ik ooit gezien heb. Helaas mochten er geen foto's genomen worden.
In Krakow heb ik het typisch Poolse 'pierogi' gegeten. Het lijkt net een kleine 'pastechi', gemaakt van deeg (dumplings) en gevuld met aardappelen, witte kaas of kool. Heerlijk!
Een bezoek aan de Wieliczka-zoutmijnen was de moeite waard. Ze dateren uit de 15e eeuw maar fungeren nu als een museum en attractie. Het is een enorm ondergronds complex dat je tot 327 meter diep brengt. Iedereen gaat in groepen de mijnen binnen, inclusief een gids. Je krijgt zo'n audio-apparaat om te luisteren naar de gids. Het mooiste deel was de kathedraal, het was zeer bijzonder! Ik heb in Colombia ook een dergelijke zoutmijn bezocht, maar deze is groter en indrukwekkender!
Op een andere dag bezocht ik het beruchte Duitse nazi-concentratiekamp Auschwitz. Ik begon bij Auschwitz-I met zijn bekende 'Arbeit macht Frei'-poort. Het leek op een normale wijk met huizen en straten, maar dat was natuurlijk niet het geval. De gids was uitstekend en legde alles tot in details uit. Over elk huis was er een verhaal te vertellen en bij verschillende huizen konden we naar binnen. Er hingen foto's van slachtoffers en er waren vele stapels schoenen, koffers en tandenborstels van de slachtoffers te zien. Het ergste vond ik de enorme stapels haar, afkomstig van vrouwelijke slachtoffers wier hoofden kaalgeschoren werden en hun haar gebruikt werd voor het naaien van onder meer kleren. Ook konden we een kijkje nemen in een gaskamer. Het was voor mij onmogelijk om me voor te stellen hoe erg het geweest moet zijn voor de slachtoffers die hier geleden hebben. Na de tour bij Auschwitz-I nam ik een bus naar Auschwitz-II/Birkenau. Hier zag ik de spoorweg die naar het concentratiekamp leidt waar honderdduizenden slachtoffers in de overvolle treinen vervoerd werden om uiteindelijk te sterven, en de vreselijke barakken waar men moest slapen.
Mijn laatste stop in Polen was Wroclaw. Het stadje is veel kleiner en heeft minder te zien en te doen vergeleken met Krakow. Op de eerste dag wilde het weer niet meewerken, dus toen had ik maar één hele dag om wat van Wroclaw te zien. Het centrum, nabij het centrale plein 'Rynek', vond ik prachtig. Een stuk mooier en kleurrijker dan in Krakow en deed me beetje aan Willemstad denken. Het plein is redelijk groot, compleet omringd door statige gebouwen met het stadhuis in het midden. Verder heb ik het noorden van het centrum en de 'Wyspa Piasek' bezocht, een eilandje in de rivier de Oder. Niet ver daar vandaan staat de kathedraal van Wroclaw, je steekt de Tumski-brug over om er te komen. Deze brug zit vol met hangsloten, geplaatst door koppels die daarna de sleutel in het water gooien; een manier om hun liefde voor elkaar te bewijzen. Er zijn meerdere van dit soort bruggen maar deze was de eerste die ik gezien heb.

Tot de volgende keer!

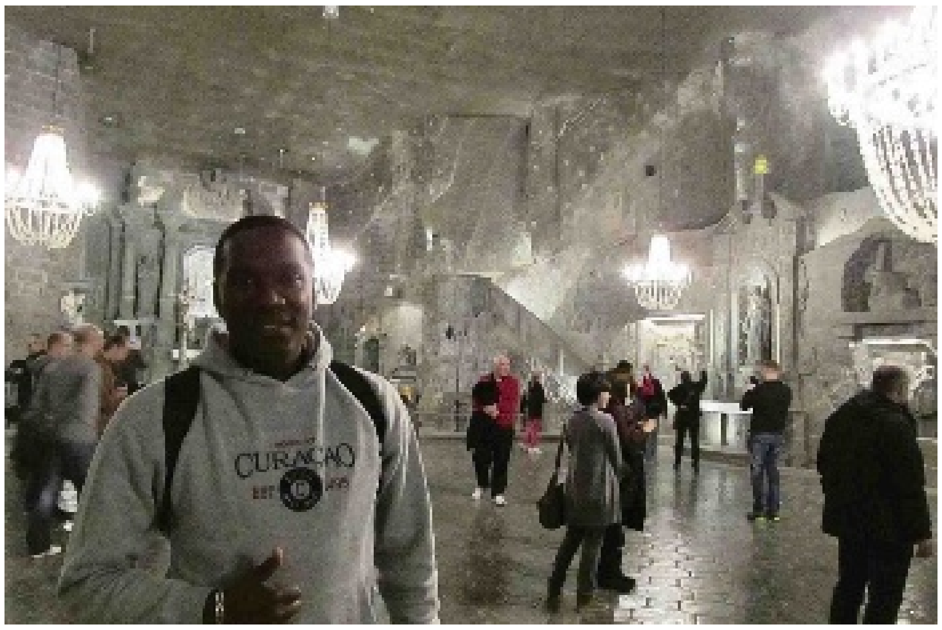

Een bezoek aan de Wieliczka-zoutmijnen.

Krakow is de op één na grootste stad van Polen.

De poort van het nazi-concentratiekamp Auschwitz.

Global Resourcing zorgt al 10 jaar voor de 'perfect match'

Werving- en selectiebureau Global Resourcing bestaat dit jaar tien jaar. Het bureau is gespecialiseerd in het bemiddelen van professionals op midden- en hoger kaderniveau en is toonaangevend op het gebied van werving en selectie, detachering en interim-management voor opdrachtgevers op Aruba, Curaçao, St. Maarten en de BES-eilanden. Global Resourcing heeft op de eilanden het grootste aanbod van hbo/wo-vacatures.

Michael Henriquez

Global Resourcing streeft er altijd naar om de klant te 'ontzorgen'. Dit houdt in dat het gehele traject van werving en selectie door het bureau uit handen wordt genomen.

Hierbij besteedt Global Resourcing uitgebreid aandacht aan de screening van kandidaten. Michael Henriquez werkt vanuit Curaçao en hij is verantwoordelijk voor de sales op Aruba, Bonaire en Curaçao. Oprichter Martin Kingma werkt vanuit St. Maarten en zijn business partner Muriel Donker vanuit Nederland. Volgens hen is dit een prima formule en ze hebben alle drie hun eigen taken.
Global Resourcing onderscheidt zich van andere werving- en selectiebureaus door hun specifieke focus op Financieel-, ICT- en HR-personeel en overige hoger kaderfuncties. Zij blijven continu goed op de hoogte van de grote veranderingen op het gebied van recruitment en het efficiënt inzetten van recruitment tools waardoor ze de juiste mensen kunnen vinden voor hun opdrachtgevers.
Henriquez: "Er is de laatste jaren een veranderde opvatting ten aanzien van werken. Van een traditionele kijk op werken zijn wij langzaam gegroeid naar een samenleving waar 'Het Nieuwe Werken' steeds belangrijker wordt. De mobiele communicatie speelt hierbij een belangrijke rol en we hoeven niet meer plaatsgebonden te werken."

Het bureau zelf is daar een goed voorbeeld van. De partners werken alle drie in een ander land, duizenden kilometers van elkaar en staan toch continu met elkaar in contact. Dit ziet Henriquez als een van de sterke kanten van het bureau. "We werken steeds meer eilandoverschrijdend. Het maakt niet meer uit waar je woont. Met de huidige mogelijkheden van verplaatsen, en de communicatiemogelijkheden kan iedereen vanuit elke plek werken."
Het zoeken van de juiste persoon voor de opdrachtgever wordt van A tot Z door het werving- en selectiebureau gedaan. "Het zoeken van de juiste mensen is een tijdrovend proces. Wij zijn daarin gespecialiseerd. De opdrachtgever kan zich hierdoor blijven concentreren op haar eigen corebusiness. De opdrachtgever hoeft alleen maar te zeggen wat voor persoon ze zoeken", aldus Henriquez.
Global Resourcing beschikt over een groot netwerk van professionals en besteedt uitgebreid aandacht aan de screening van kandidaten. Iedere kandidaat ondergaat een drieledige voorselectie voordat hij/zij bij de opdrachtgever geïntroduceerd wordt. De introductie van een kandidaat vindt plaats aan de hand van een uitgebreid CV, een persoonlijke motivatie en een competentie- en gespreksverslag.
Na het plaatsen van een kandidaat blijft Global Resourcing de klant en de kandidaat begeleiden. "Dit nemen we zeer serieus, omdat we ons goed beseffen dat de opdrachtgever een flinke investering doet om mensen 'van buitenaf' aan te trekken en de kandidaten vaak een stuk zekerheid achter zich laten om een nieuw avontuur aan te gaan op basis van onze aanbeveling."
In het huidige economische klimaat, is er een toenemende vraag naar tijdelijk personeel binnen de Dutch Caribbean en hebben opdrachtgevers behoefte aan een flexibele invulling van de inzet van personeel. Global Resourcing heeft een groot netwerk van (interim) professionals die snel beschikbaar zijn om een (korte) interim-opdracht uit te voeren.
Het voordeel hiervan is dat deze professionals slechts voor bepaalde duur een project ondersteunen. Zo huurt de organisatie alleen voor de duur van een project en zolang het nodig is extra capaciteit en deskundigheid in.
Het bureau is ook specialist in het invullen van moeilijk invulbare functies mede door de inzet van de nieuwste recruitment tools. Zij zijn in de regio toonaangevend in het gebruik van multi-media-recruitment, waarbij de social media een grote rol speelt. Hierdoor is het mogelijk om 24/7 kandidaten te werven. Het bureau investeert continu in het gestructureerd aantrekken van kandidaten en kan daardoor snel schakelen op het moment dat er een aanvraag is van een opdrachtgever.
Global Resourcing heeft er bewust voor gekozen om de focus te leggen op de Dutch Caribbean. Dat ze ook vanuit Nederland werken is een groot voordeel voor het recruiten van goed opgeleide professionals die hun eiland ooit verlieten om in Nederland te gaan studeren of om ervaring op te doen en op een bepaald moment besluiten terug te willen naar 'huis'.
Het bureau werkt ook altijd vanuit een bepaalde uniformiteit richting opdrachtgever en kandidaat. "De opdrachtgevers weten daardoor wat de stappen zijn in het proces naar het zoeken van de geschikte kandidaat en ze weten ook wat onze stappen zijn in de screening van de kandidaten. Vanzelfsprekend hanteren we een privacy policy richting alle partijen. Sommige opdrachtgevers willen niet bekend maken dat zij op zoek zijn naar nieuw personeel voor hogere functies binnen hun organisatie en kandidaten willen soms niet bekend maken dat zij op zoek zijn naar een andere werkgever", legt Henriquez uit.
Hij ziet de toekomst zeer positief tegemoet. "Werving- en selectiebureaus zijn een goede aanvulling voor HR-afdelingen. Het scheelt hen veel werk en wij hebben een groot netwerk van professionals. Alleen al de tijd die bedrijven besparen door zelf niet alle CV's te hoeven beoordelen die binnenkomen op een advertentie, compenseert onze fee. Daarnaast kunnen we snel kandidaten leveren, service verlenen en we nemen onze verantwoordelijkheid voor het vinden van de 'perfect match'. Dat maakt dat succes is verzekerd."

Zonder het vertrouwen van haar klanten had Global Resourcing nooit kunnen staan waar ze nu staat. Als blijk van waardering zal Global Resourcing tot het eind van dit jaar haar jubileum vieren in de vorm van een speciale korting voor al haar klanten. Voor meer informatie hierover zie www.globalrecourcing.nl of maak een afspraak met Michael Henriquez.

Global Resourcing (Sales Curaçao, Bonaire, Aruba)
Contactpersoon: Michael Henriquez
Tel.: +5999-5400613
E-mail: mhenriquez@globalresourcing.an

Global Resourcing (Sales, Backoffice)
Contactpersoon: Martin Kingma
Tel./Fax: +1721-5420542
Cell: +1721-5238694
E-mail: mkingma@globalresourcing.an

Global Resourcing (Recruitment)
Contactpersoon: Muriel Donker
Tel.: +31-72-8889630
E-mail: recruitment@globalresourcing.nl

Global Resourcing
Aruba - Curaçao - Sint Maarten - Nederland

Tien tips voor gelukkige medewerkers

Mens & Werk

De Nederlandse hoogleraar Ruut Veenhoven is professor in het geluk. Hij bestudeert als socioloog al vanaf 1970 wat ons gelukkig maakt. Volgens hem is het gevoel voor rechtvaardigheid het allerbelangrijkste wat ons gelukkig maakt. Hij beweert dat je geluk kunt leren. Hij heeft medestanders in het creëren van je eigen geluk en daar is socioloog Jeremy Dean er een van.

Tekst: **Judice Ledeboer**

Deze Engelse socioloog publiceert zijn bevindingen op psyblog.co.uk. Zo constateerde Dean dat medewerkers die niet gelukkig zijn hier vaak zelf de schuld van krijgen, maar het ongelukkige gevoel is dikwijls de schuld van de organisatie waar ze werken. Dean heeft tien factoren op een rijtje gezet, gebaseerd op wetenschappelijk psychologisch onderzoek. En aangezien er nog heel wat te verbeteren valt op het gebied van het gevoel van geluk op de werkvloer volgen hier die tien factoren.

1. Regelruimte

Medewerkers die weinig regelruimte hebben ervaren meer stress en zijn daardoor ontevreden. Hoe meer medewerkers het gevoel hebben dat ze hun eigen werk kunnen indelen, hoe tevredener ze zijn. Zelfs de kleinste hoeveelheid regelruimte kan al zorgen voor gelukkigere medewerkers.

2. Pak kleine ongemakken aan

Een koffiezetapparaat dat niet goed werkt? Dezelfde informatie die twee keer ingevuld moet worden? Medewerkertevredenheid kan sterk beïnvloed worden door die dagelijkse ergernissen, zeker als het er meerdere zijn. Zorg ervoor dat die kleine ergernissen aangepakt worden. Verlaag de drempel voor het praten over en melden van ongemakken.

3. Eerlijke beloning

Hoe groter het verschil tussen wat medewerkers menen te moeten verdienen en wat zij daadwerkelijk verdienen, hoe minder gelukkig zij zullen zijn. Het is vooral de perceptie die belangrijk is bij dit punt. Kleine (gepercipieerde) verschillen zijn niet erg. Grote verschillen zorgen voor ongelukkige medewerkers en uiteindelijk tot verloop.

4. Pak familieproblemen aan

Een kind krijgen is fantastisch, maar kan ook voor veel stress zorgen. Uit onderzoek onder 10.000 Engelsen blijkt dat zij significant minder tevreden zijn met hun werk tot vijf jaar na de geboorte van een kind. Het zijn dus niet alleen werkgerelateerde zaken die zorgen voor stress. Soms moeten privéaangelegenheden geadresseerd worden.

5. Het gevoel hebben iets te presteren

Om tevreden te zijn op het werk, moeten medewerkers het gevoel hebben dat ze vooruitgang boeken. Dat ze iets presteren. In sommige functies is dat direct duidelijk, bij andere niet. Medewerkers moeten zich realiseren wat zij bijdragen aan het grotere geheel. Het is dan ook zeer belangrijk om feedback te geven.

6. Feedback

Ten aanzien van tevredenheid geldt 'geen nieuws is slecht nieuws'. Negatieve feedback kan pijnlijk zijn, maar het geeft tenminste de kans om te verbeteren. Medewerkers die positieve feedback ontvangen kunnen een euforisch gevoel ervaren. De juiste feedback kan ervoor zorgen dat medewerkers het gevoel hebben bij te dragen aan het succes van de organisatie.

7. Complexiteit en afwisseling

Medewerkers zijn over het algemeen meer tevreden met hun baan als deze complexer en gevarieerder is. De baan moet complex, maar niet onmogelijk zijn. Dan hebben mensen het gevoel dat hun potentieel benut wordt. Als een baan te gemakkelijk is, vervelen medewerkers zich. Probeer daarom waar mogelijk een functie gevarieerder te maken.

8. Ondersteuning geven

Medewerkers klagen vaak dat het topmanagement niet communiceert over de visie van de organisatie. Medewerkers willen het gevoel hebben dat zij gewaardeerd worden, dat ze iets terugkrijgen voor hun inspanningen. Door de wijze waarop leidinggevenden met medewerkers omgaan, door secundaire voorwaarden en andere subtiele signalen kunnen werkgevers dat aan hun medewerkers duidelijk maken. Als medewerkers meer organisatorische ondersteuning ervaren, zijn ze gelukkiger.

9. Wittebroodsweken en katers

Medewerkers ervaren een geluksgevoel na ongeveer twee maanden in een nieuwe baan. Dit gevoel begint na ongeveer zes maanden weer te verdwijnen. Hoe ontevredener medewerkers in hun vorige baan waren, hoe groter het geluksgevoel dat ze in hun nieuwe baan ervaren. Door extra aandacht aan de vorige factoren te besteden kan het moment van de kater uitgesteld worden.

10. Gelukkig in leven, tevreden op het werk

Mensen die over het algemeen gelukkig zijn, zijn ook gelukkiger op hun werk. Dat blijkt uit een analyse van 223 studies over het verband tussen werktevredenheid en geluk. De andere kant van het verhaal is dat minder gelukkige mensen, over het algemeen minder tevreden zijn met hun werk. Soms is het dus gewoon niet mogelijk om medewerkers tevreden te krijgen over hun werk, omdat het soort geluk dat een medewerker zoekt niet op het werk gevonden wordt.

Natuurlijk is iedereen verantwoordelijk voor zijn eigen gevoel van geluk. Ieder mens heeft zijn eigen factoren waar hij gelukkig van wordt. Dat het gevoel van geluk verstoord kan worden door zaken die op het werk niet goed verlopen is nu duidelijk. Echter, alleen de werkgever de schuld geven werkt niet. Ieder mens moet meewerken aan het goed laten verlopen van allerlei zaken op het werk. De werkgever moet echter wel openstaan voor een andere aanpak als het personeel niet 'gelukkig' is.

Wellicht een idee om binnen de organisatie daar eens een enquête over te houden. Dan weet iedere werkgever direct waar hij punten kan verbeteren, waar en hoe hij zijn personeel kan steunen en op welk gebied zijn mensen ontwikkeld moeten of willen worden. Dit draagt altijd bij aan een betere sfeer op de werkvloer en meer productiviteit.

Sharen

"Ja, deze ga ik sharen", schreef iemand op mijn Facebook wall nadat ik daar een of ander filmpje had geplaatst. En zo werd het filmpje in een machtige beweging zichtbaar voor een paar honderd mensen extra. "Marcel, ik ga dit voorstel sharen met de rest van de directie", zei de man plechtig. Wat is dat toch met het woord 'sharen' als werkwoord tegenwoordig?

Tekst: **Marcel Truyens**

Is het slechts een Anglicisme dat lekker sociaal klinkt? Misschien. Maar delen blijkt een heuse economische trend en misschien wel de grootste trend in jaren. Hoe zit het? Kort gezegd wordt het kunnen beschikken over iets, vele malen belangrijker dan het bezit daarvan. Denk daarbij aan vrijwel alles: van gereedschap tot auto's of van kinderspeelgoed tot een appartement. Zij die iets wel bezitten maar niet dagelijks gebruiken, ontdekken de mogelijkheid om hun bezit te gelde te maken door het te verhuren.
Voorbeelden? In de Verenigde Staten, toch het autoland bij uitstek, maar ook in Japan blijkt bijvoorbeeld de jeugd zich niet meer te interesseren voor het bezitten van een auto. Zeker in de grote steden is zo'n ding maar onhandig, duur, nauwelijks te parkeren en als statussymbool vele malen minder waard dan pak hem beet het nieuwste model Smartphone. De jeugd ziet het bezit van een auto eerder als een beknotting dan een verruiming van haar zelfstandigheid en/of vrijheid. Hebben ze een keer een auto nodig dan huren ze er een. Niet bij Avis of Hertz maar bij een particulier, die doet dat voor veel minder, via slimme websites als Whipcar. En waarom zou u voor dat ene gaatje boren een boormachine aanschaffen als u er via een handige site achterkomt dat er in uw eigen wijk een groot aantal simpelweg te huur zijn voor een habbekrats? Ook het zogenaamde Couch Surfing behoort tot deze trend: waarom een hotelkamer boeken als je bij een particulier de logeerkamer kunt huren, of in het verlengde hiervan, het zeer succesvolle AirBnB waar particulieren op grote schaal hun vaak bijzondere huis of appartement tijdelijk ruilen of verhuren. Dit tot grote ergernis van de hotelsector die daar geen antwoord op heeft anders dan jammeren over het ontbreken van vergunningen of, zoals hier op Curaçao, het vermeend ontduiken van toeristenbelasting. Via AirBnB kunt u tegenwoordig vrijwel alles huren dan wel verhuren. Maar het gaat verder: via Lendingclub bijvoorbeeld leent u geld bij een particulier(en) in plaats van bij de bank of voor uw nieuwe bedrijfje huurt u simpelweg een leegstaande werkplek bij een willekeurig bedrijf bij u in de buurt.

Het gaat dus om het beschikbaar maken van producten en diensten door particulieren aan particulieren en al deze activiteiten draaien om slimme websites die 'makelen': vraag en aanbod bij elkaar brengen. Ze spelen handig in op milieubewustzijn - minder afval, lagere kosten voor de consument en drijven mee op de grote acceptatie van de online sociale netwerken. Natuurlijk speelt het aspect van betrouwbaarheid: aan wie vertrouw je je auto toe? De exploitanten van deze sites zijn zich dat zeer goed bewust en bouwen allerlei veiligheden in zoals verifieerbare antecedenten en ontwikkelen reputatiescore-indicatoren zoals e-bay die ook kent. Daarnaast bestaat er nog zoiets als TrustCloud dat een portable reputatiesysteem voor het internet ontwikkelt. Hieruit kunnen aanbieders en afnemers opmaken met wie men te maken heeft op basis van betrouwbaarheid, consistentie en responsiviteit binnen de sharing-economie, uit het verleden, al biedt dat dus geen 100 procent garantie voor de toekomst.
In de Amerikaanse economie houden de traditionele partijen hun hart vast of proberen op een handige manier mee te liften op deze trend. Zeker de auto-industrie zit met samengeknepen billen. Men was gewend twee tot drie auto's per gezin te leveren en dat gemiddeld zo eens in de drie jaar. Met de toenemende trek naar de grote steden en een grote groep jonge consumenten die zich niet meer voor het bezit lijkt te interesseren, staat de afzet onder druk. Het gegeven dat een auto -zoals uit statistieken blijkt - circa 98 procent van zijn leven stil staat, helpt ook niet. Vandaar dat grote autofabrikanten als Ford druk in de weer zijn met het opzetten van rental pools in wijken, teneinde nog iets van de voorspelde afzetverliezen goed te maken. Dat dit de particulier niet helpt om de stilstand van zijn eigen auto van 98 naar 60 procent te drukken, lijkt Ford niet te begrijpen en daarom kan het initiatief nog weleens averechts werken. Tevens ontbreekt de belangrijke sociale waarde, die van je buurtbewoners helpen en geholpen worden.
Wat de fabrikanten van keukenmachines, heggenscharen, snow boards, cirkelzagen, fietsen, kinderspeelgoed, avondjurken, ladders, hogedrukreinigers en andere duurzame artikelen hierop als antwoord kunnen of moeten formuleren is niet duidelijk. Dat men wat laat is lijkt evident, een erg grote verrassing kan dit namelijk niet zijn. Zeker in de VS is de afgelopen jaren het besteedbaar inkomen van de middenklasse snel in elkaar gezakt en het milieubewustzijn is sterk toegenomen waardoor de consument steeds meer let op de hoeveelheden afval die hij produceert.
En daarbij, misschien scheelt het inderdaad wel dat 'sharen' of 'delen' zo lekker sociaal klinkt. Dat sociale aspect lijkt belangrijk: van de anonimiteit in de grote metropool naar een beetje wortelen in je eigen wijk of neem -veel dichter bij huis - een Facebook-pagina als Tweedehands Curaçao waarvan de beheerster regelmatig vraagt of het niet wat minder kan. Binnen dit sociale netwerk handelt men er kennelijk te lustig op los. Om redenen van vertrouwelijkheid kunnen namen, producten, markten en feitelijke omstandigheden anders zijn benoemd dan in de realiteit het geval was.

Marcel Truyens is senior consultant bij Stradius te Curaçao.
E | marcel@stradius.com
W | www.stradius.com

De wet ketenaansprakelijkheid: Wees erop voorbereid

Op 1 juni 2014 is op Aruba de Landsverordening aansprakelijkheid voor belastingenschulden en schulden premies volksverzekeringen (hierna: 'de wet') in werking getreden. Naar de wet wordt ook gerefereerd als 'de wet ketenaansprakelijkheid'. Het doel van de wet is dat derden, bijvoorbeeld aannemers, inleners en bestuurders, aansprakelijk gesteld kunnen worden voor niet betaalde belastingen, heffingen en sociale premies (hierna: 'belastingschulden') verschuldigd door een belasting- en/of inhoudingsplichtige.

Tekst: **Anushka Lew Jen Tai en Jordi van den Heiligenberg**

Vooropgesteld dient te worden dat de Ontvanger der Belastingen (hierna: 'Ontvanger') volgens de wet verplicht is om al datgene te doen om de verschuldigde belastingschulden van de belastingplichtige zelf in te vorderen voordat het vermogen van een derde uitgewonnen wordt. Ook andere derde personen kunnen op basis van deze wet aansprakelijk gesteld worden voor belastingschulden van een entiteit. Neem bijvoorbeeld managers van vaste inrichtingen en vaste vertegenwoordigers van buitenlandse ondernemingen. De wet is zo ruim beschreven dat iedere persoon voor zover hij/zij een leidinggevende functie heeft aangaande door buitenlandse entiteiten op Aruba verrichte werkzaamheden hoofdelijk aansprakelijk is voor de loonbelasting en sociale premies die ingehouden en afgedragen hadden moeten worden door de buitenlandse entiteit. Ook de aansprakelijkstelling van verschuldigde loonbelasting en sociale premies van werknemers en van buitenlandse artiesten of buitenlandse beroepssporters die op Aruba optreden respectievelijk sport beoefenen is verruimd.

In deze bijdrage zullen wij de bestuurders-, keten- en inlenersaansprakelijkheid uitgebreider bespreken. Ook zullen wij kort stil staan bij enkele formaliteiten.

Bestuurdersaansprakelijkheid

Ieder (voormalig) bestuurder van een vennootschap is hoofdelijk aansprakelijk voor de belastingenschulden van de entiteit inclusief mogelijke boetes en rente. Ook de niet formele bestuurder (de beleidsbepaler), met uitzondering van door de rechter benoemde bewindvoerders, kunnen hoofdelijk aansprakelijk worden gesteld. Commissarissen en externe beleidsbepalers (bijvoorbeeld banken) kunnen in principe niet aansprakelijk worden gesteld. In tegenstelling tot de bestuurdersaansprakelijkheid die wij tot nu toe kennen, geldt voortaan een meldingsplicht indien een entiteit niet in staat is om de belastingenschulden te betalen. De betalingsonmacht dient zo snel mogelijk, doch niet later dan twee (2) weken na de vervaldatum van de belastingschuld, onderbouwd en schriftelijk gemeld te worden aan de Ontvanger. Als voorbeeld: Indien de verschuldigde loonbelasting en sociale premies voor de maand juni niet betaald kunnen worden door de entiteit, dient de bestuurder vóór 29 juli melding te maken van de betalingsonmacht. Door te melden is de bestuurder niet gevrijwaard om aansprakelijk te worden gesteld, echter ligt de last, om te bewijzen dat de niet betaalde belastingschuld(en) het gevolg is van aan de bestuurder te wijten kennelijk onbehoorlijk bestuur, bij de Ontvanger. Bij niet-melding ligt de bewijslast bij de bestuurder.

Ketenaansprakelijkheid

Onder de ketenaansprakelijkheid zijn (hoofd)aannemers hoofdelijk aansprakelijk voor de loonbelasting en sociale premies (niet voor boetes en rente) verschuldigd door (ingehuurde) (sub) onderaannemer(s) (hierna: 'onderaannemer') in verband met het verrichten van werkzaamheden ter zake van een werk door werknemers in dienst van de onderaannemer(s). De opdrachtgever zelf is niet aansprakelijk. Een (hoofd)aannemer kan de aansprakelijkheid voorkomen door onderzoek te verrichten naar het fiscaal gedrag van de onderaannemer. Dit kan hij doen door elke drie (3) maanden, voor de duur van de overeenkomst, van de onderaannemer een, door de belastingdienst af te geven, verklaring omtrent het fiscaal gedrag van de onderaannemer te verzoeken en te verkrijgen. Er gelden enkele uitzonderingen op de ketenaansprakelijkheid. Indien de werkzaamheden van de onderaannemer i) geheel of grotendeels worden verricht op de vestigingsplaats van de onderaannemer of ii) ondergeschikt zijn aan een tussen hem en de aannemer gesloten koopovereenkomst van een bestaande zaak, is de ketenaansprakelijkheid niet van toepassing.

Inlenersaansprakelijkheid

De inlener is hoofdelijk aansprakelijk voor loonbelasting en sociale premies (niet voor boetes en rente) die verband houden met het inlenen van arbeidskrachten van een derde (de inhoudingsplichtige/'uitlener'). Gedacht kan worden aan arbeidskrachten ingeleend van uitzendbureaus of schoonmaakbedrijven. Het moet in dit geval gaan om arbeidskrachten die onder toezicht en leiding werkzaamheden uitvoeren voor de inlener. Indien het toezicht of leiding ontbreekt dan zou in principe de inlenersaansprakelijkheid niet kunnen worden ingeroepen. Voor deze vorm van aansprakelijkheid wordt een doorlener gelijkgesteld met een inlener. De hierboven besproken onderzoeksplicht om de aansprakelijkstelling te voorkomen geldt eveneens voor de inlener. Indien de werkzaamheden van de arbeidskrachten ondergeschikt zijn aan een tussen de uitlener en de inlener gesloten koopovereenkomst van een bestaande zaak, is de inlener ook niet aansprakelijk.

Formaliteiten

Een (rechts)persoon kan bezwaar en beroep instellen tegen de aansprakelijkstelling. Tevens regelt de wet de mogelijkheid voor de aansprakelijkgestelde om (een gedeelte van) de betaalde belastingschulden terug te vorderen van de belastingplichtige zelf of van een andere hoofdelijk aansprakelijke partij.

Conclusie

De wet is van toepassing op vele situaties in de praktijk. Bestuurders moeten voortaan rekening houden met de nieuwe meldingsplicht en inleners en aannemers moeten rekening houden met de onderzoeksplicht naar het fiscaal gedrag van uitleners en onderaannemers. Indien men niet tijdig voorbereid is, kan dit nare financiële consequenties met zich meebrengen.

De auteurs zijn werkzaam als belastingadviseurs bij PwC Aruba.

Anushka Lew Jen Tai

Jordi van den Heiligenberg

Tijdige betaling loon

De wet bepaalt in artikel 7A:1614 Burgerlijk Wetboek van Curaçao (hierna 'BW') dat de werkgever verplicht is de werknemer zijn loon 'op de bepaalde tijd te voldoen'. Wat onder deze 'bepaalde tijd' moet worden verstaan is niet in de wet opgenomen.

Tekst: **William ten Veen**

Het naar tijdruimte (bijvoorbeeld per maand) vastgestelde loon moet worden voldaan telkens na afloop van het tijdvak waarover het loon is vastgesteld. In de meeste gevallen komen partijen een bruto-salaris per maand overeen. In de bouw komt betaling aan het einde van de werkweek of tweewekelijks ook regelmatig voor. Ten aanzien van het in geld vastgestelde loon dat afhankelijk is van de uitkomsten van de door de werknemer te verrichten arbeid (denk bijvoorbeeld aan provisie) dient een betalingstermijn te worden aangehouden die geldt voor het naar tijdruimte vastgestelde loon voor vergelijkbare arbeid.
Laten we het gemakkelijk houden, in het hierna volgende beschrijf ik de verplichting van de werkgever om het loon aan het einde van een lopende kalendermaand uit te betalen. Veel werkgevers betalen rond de 25/26e van elke maand het loon uit, zodat het voor de 1e van de nieuwe kalendermaand op de rekening van de werknemer is bijgeschreven. Dan is er netjes conform de wet uitbetaald. Betaalt de werkgever 'te laat', dan heeft de werknemer aanspraak op een wettelijke verhoging (lees: een boete).

De werknemer heeft bij te late betaling van het loon aanspraak op de wettelijke verhoging zoals vastgesteld in de wet in artikel 7A:1614q BW. Deze bedraagt voor de negende (9) tot en met de twaalfde (12) werkdag na de dag waarop het loon had moeten worden betaald, 5 procent van het loon voor elke werkdag. Voor elke volgende werkdag komt daar per dag 1 procent bij met dien verstande dat de maximum te betalen wettelijke verhoging 50 procent van het achterstallige (deel van het) loon bedraagt. Een voorbeeld: de werkgever betaalt het loon op de 16e werkdag van de nieuwe kalendermaand uit; in dit geval heeft de werknemer recht op een wettelijke verhoging van 21 procent (4 x 5 procent + 4 x 1 procent) op het loon over de afgelopen kalendermaand. De eerste 8 werkdagen te laat zijn derhalve boetevrij, daarna wordt er boete verschuldigd door de werkgever. De wettelijke verhoging van 50 procent wordt - na enig rekenwerk - dus na 42 werkdagen bereikt. In de praktijk zie je vaak dat advocaten van werknemers - al dan niet voor het gemak - ook het weekend meerekenen. Het gaat echter om 'werkdagen' zodat het weekend niet mag worden meegeteld als een werknemer van maandag - vrijdag werkzaamheden verricht.

Aangenomen wordt dat de wettelijke verhoging verschuldigd is over het bruto-loon. De wettelijke verhoging is geen loon, zodat er geen loonbelasting behoeft te worden ingehouden. De wettelijke verhoging is bedoeld als prikkel voor de werkgever om het loon op tijd te betalen. Zoals gesteld is de wettelijke verhoging geen loon, zodat er dus geen wettelijke verhoging verschuldigd is over de wettelijke verhoging. Naast de wettelijke verhoging kan de werknemer de wettelijke rente over het achterstallige loon vorderen.

De wettelijke verhoging dient ook te worden betaald over de vergoeding die de werknemer toekomt wegens niet genoten vakantiedagen. In een eerdere bijdrage van mijn hand is aangegeven dat de openstaande vakantiedagen conform de wettelijke bepalingen alleen aan het einde van de arbeidsovereenkomst mogen (sterker nog: moeten) worden uitbetaald. De praktijk leert regelmatig anders, maar dat terzijde. Het is niet nodig dat de werknemer een aanzegging of ingebrekestelling stuurt naar de werkgever alvorens de wettelijke verhoging verschuldigd wordt. De verhoging is slechts verschuldigd indien de niet tijdige betaling van het loon aan de werkgever kan worden toegerekend. Het doorgeven van een verkeerd bankrekeningnummer door de werknemer valt uiteraard niet in de risicosfeer van de werkgever, maar komt voor rekening van de werknemer zelf. De rechter is bevoegd het bedrag aan wettelijke verhoging (in een gerechtelijke procedure tot doorbetaling van het salaris na een ontslag op staande voet doorgaans 50 procent van het te vorderen bedrag aan salaris) te matigen. In de praktijk maakt de rechter vaak gebruik van deze bevoegdheid. Per Gerecht zijn veelal interne regels of richtlijnen opgesteld. In dit kader is het van belang op te merken dat de bevoegdheid van de rechter tot matiging uitsluitend de wettelijke verhoging betreft en niet de wettelijke rente.

Mr William ten Veen is advocaat en partner bij BBV Legal
tenveen@bbvlegal.com

Beroep onder de loep.

In de rubriek 'Beroep onder de loep' vertellen mensen over hun ervaringen in hun beroep. Deze week: Yvette Schuit.

Tekst en foto: **Marja Berk**

Yvette Schuit is yogadocente en spiritueel massagetherapeute. Hoe het zo kwam? Van verpleegkundige naar het spirituele...

Wat houdt je werk in?
"Het komt er in het kort op neer dat ik masseer. Maar op een spirituele wijze. Ik observeer mensen en vraag me af wie de persoon is die ik voor me heb. Wat voel ik daarbij?" Schuit vindt het niet gemakkelijk om in een paar woorden te vangen wat het werk exact inhoudt. "Nee", zegt ze, "het is heel divers. Ik ga een gesprek aan, 'voel' met mijn intuïtie waar deze persoon nu staat en daar stem ik het type massage op af." Wanneer zij iemand voor massage heeft voelt zij een directe ingang, in een groepssessie met yoga ligt dat anders. "Daar gaat het meer om de groepssfeer. Het is verschil in interactie." Eén noemer voor haar massages is 'holistische massage' maar valt te onderscheiden. Zo hanteert zij Ayurveda (afkomstig uit India), energetische Chinese massage, hot stone massage en koude stenen, aromatherapie en Thaise yogamassage. "Ik bekijk en voel dus per persoon wat hij of zij nodig heeft op dat moment."

Hoe lang doe je dit al?
"Mijn basis is dus sociaal-verpleegkundige. In Nederland heb ik de Sociale Academie en maatschappelijke gezondheidszorg gedaan, ook bij de Blijf van m'n Lijf-huizen gewerkt, de GGD en Jellinek Kliniek. Daarna via uitzendwerk verpleging gedaan." Ze kwam terecht in een Indiase dansgroep en deed dat vier jaar. "Ik heb altijd een link met dansen en bewegen gehad, werken met je lichaam, bewegen vind ik heel belangrijk. In principe ben ik dus langzaam toegegroeid naar hetgeen ik nu doe." In 1995 begon zij, na gedegen opleidingen, in Nederland met haar massages en begon in 2000 met haar yogalessen. "De reden dat ik dit allemaal begonnen ben, is dat ik me meer wilde verdiepen in mens en geest." Naast haar werk in de Jellinek Kliniek gaf zij yogalessen en vanuit de Jellinek vertrok zij naar Curaçao om voor de kliniek op het eiland te werken. "Ja, ze vonden het een goed idee dat ik - verbonden aan de kliniek - de wellness voor mijn rekening nam, naast mijn groepswerk als verpleegkundige. "Maar alles heeft een reden, dus toen de Jellinek hier ophield te bestaan, kwam ze via wat omwegen bij The Natural (resort) terecht. "Ik ben toen voor mezelf begonnen, maar vond het eigenlijk doodeng", lacht ze.

Wat is het leukste aan je werk?
"De interactie met mensen", roept ze onmiddellijk. "Alles wat daaruit tevoorschijn komt is mooi, daar kan ik van genieten. Dat is van tevoren niet te bepalen of te sturen, dus dat verrassingselement is heel leuk, want geen persoon is hetzelfde. Mensen stellen zich, naarmate de tijd verstrijkt, meer open. Dat geeft veel voldoening. Bovendien merk ik aan mensen dat ze echt iets aan de massage hebben gehad en worden gedurende de massage ook rustiger. Als de massage is afgelopen, moeten ze soms van heel ver weer in het hier en nu komen."

Wat zijn de minder leuke kanten aan je werk?
"Ik heb het steeds minder, maar ik kon ook nogal onzeker zijn. Pas later ben ik gaan beseffen dat de dingen die ik 'opving' bij iemand, bij die persoon hoorden en niets met mij te maken hadden. Het is een inzicht dat ik later ontwikkelde. Maar zoals ik al zei, ik loop er nog zelden tegenaan." Soms ontdekt ze toch ook bij een persoon de weigering zich open te stellen of die onrustig blijft. "Die vindt het dan moeilijk zich over te geven aan de behandeling en dat is jammer. Maar het heeft geen zin om dingen te forceren. Dat respecteer ik dan." Omdat The Natural een resort is met mogelijkheid tot nudisme, loopt Yvette ook weleens tegen mannelijke cliënten aan die verwachten dat haar massage seksueel getint is. "Ja, ik voel dat eigenlijk van tevoren al aan. Je begrijpt dat ik dat pertinent weiger!"

Wat was je graag geweest als je dit werk niet zou doen?
Er valt een stilte. Uiteindelijk zegt ze: "Ik had graag willen dansen. Op het podium, of achter de coulissen met dansen te maken hebben. Maar ik houd ook erg van interactie, dus is het yoga en massages geworden", eindigt ze met een brede lach.